

Föräldrars och professionellas perspektiv på delaktighet och partnerskap inom familjearbete

En litteraturstudie om främjande och hindrande faktorer

Joanna Österman

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	5245
Författare:	Joanna Österman
Arbetets namn:	Föräldrars och professionellas perspektiv på delaktighet och partnerskap inom familjearbete. En litteraturstudie av främjande och hindrande faktorer.
Handledare (Arcada):	Åsa Rosengren
Uppdragsgivare:	Vanda stad – VATA-projektet
<p>Sammandrag: Detta examensarbete handlar om relationen mellan familjen och de professionella inom familjearbete. Syftet med arbetet är att sammanställa kunskap om faktorer som främjar eller hindrar delaktighet och partnerskap mellan föräldrar och professionella inom familjearbete. Mina frågeställningar är: Vilka faktorer bidrar eller hindrar delaktighet inom familjearbete ur föräldrarnas perspektiv? Vilka faktorer bidrar eller hindrar delaktighet och partnerskap inom familjearbete ur de professionellas perspektiv? Frågeställningarna besvaras genom en litteraturstudie som baserar sig på 10 vetenskapliga artiklar. Materialet analyseras med hjälp av innehållsanalys och ur analysen stiger följande kategorier fram: Bemötande och kommunikation, Arbete och kompetens. Resultaten visar att förutsättningar för att föräldrar skall uppleva delaktighet bland annat är att relationen bygger på respekt, öppen kommunikation, tillgänglighet samt pålitlighet. Resultaten visar att de professionellas förståelse och kompetens har betydelse för föräldrarnas upplevelse av delaktighet. Bland annat ett utvidgat nätverk, ömsesidig respekt, lyhördhet och delat beslutsfattande är viktigt ur de professionellas perspektiv vid bildandet av partnerskap. Familjecentrerat arbete är eftersträvansvärt men samtidigt utmanande att utföra på grund av hindrande faktorer som berör t.ex. krav, resursbrist, attityder och förväntningar. Sammanfattningsvis kan konstateras att relationen mellan professionella och föräldrar är mycket komplex och att det finns en mängd främjande och hindrande faktorer för delaktighet och uppbyggande av partnerskap. För att lyckas få föräldrar att bli delaktiga och för att inleda ett partnerskap med dem behöver det råda ömsesidig respekt och jämlik balans i relationen mellan professionella och föräldrar.</p>	
Nyckelord:	Relationen professionell-klient, delaktighet, partnerskap, familjearbete, Vanda stad
Sidantal:	65
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	23.11.2015

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Degree Programme in Social services
Identification number:	5245
Author:	Joanna Österman
Title:	Parents' and professionals' perspectives on participation and partnership in Family work. A literature study of promoting and preventing factors.
Supervisor (Arcada):	Åsa Rosengren
Commissioned by:	Vanda stad – VATA-project
<p>Abstract:</p> <p>My thesis is about the relationship between the professionals and the family in Family work. The aim with the study is to compile knowledge about promoting or preventing factors of participation and partnership in the relationship between parents and professionals in family work. My research questions are therefore: Which factors promote or prevent participation in family work from the parents' perspective? Which factors promote or prevent participation and partnership in family work from the professionals' perspective? The research questions were answered through a literature study, which is based on 10 studies. The studies were analyzed through a content analysis and from the analysis these categories were found: Approach and communication, Work and competence. The results show that the preconditions of the parents feeling that they are participating are that the relationship is based on respect, open communication, availability and trust. The results show that the professionals understanding and competence is important considering the parents' participation and partnership. Among other factors a widened network, mutual respect, sensitivity and divided decision-making matter from the professionals' perspective when building a partnership. Family-centered work is worth aiming for but it is simultaneously challenging to carry out because of some preventing factors like requirements, lack of resources, attitudes and expectations. To summarize it all, it can be established that the relationship between professionals and parents is a complex and there is a quantity of promoting and preventing factors in participation and building partnership. To accomplish in getting parents to participate and to be able to start a partnership with them there need to be mutual respect and equal balance in the relationship between professionals and parents.</p>	
Keywords:	The relationship between the professional and family, participation, partnership, Family work
Number of pages:	65
Language:	Svenska (swedish)
Date of acceptance:	23.11.2015

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Sosionomi
Tunnistenumero:	5245
Tekijä:	Joanna Österman
Työn nimi:	Vanhempien ja ammattilaisten näkökulma osallisuudesta ja kumppanuudesta perhetyössä. Kirjallisuustutkimus edistävistä tai estävistä osatekijöistä.
Työn ohjaaja (Arcada):	Åsa Rosengren
Toimeksiantaja:	Vantaan kaupunki – VATA-projekti
<p>Tiivistelmä:</p> <p>Opinnäytetyöni käsittelee vanhempien ja ammattilaisten näkökulmia osallisuuteen perhetyössä. Opinnäytetyön tarkoitus on koota tietoa edistävistä ja estävistä tekijöistä osallisuudessa ja kumppanuudessa vanhempien ja ammattilaisten välillä perhetyössä. Tutkimus-kysymykset ovat: Mitkä tekijät edistävät tai estävät osallisuutta perhetyössä vanhempien näkökulmasta? Mitkä tekijät edistävät tai estävät osallisuutta ja kumppanuutta perhetyössä ammattilaisten näkökulmasta? Tutkimusmetodi on kirjallisuuskatsaus ja materiaali koostuu kymmenestä eri tutkimuksesta. Tutkimukset analysoidaan sisältöanalyysillä jossa seuraavat kategoriat tulivat esiin: Kohtaaminen ja kommunikointi, työ ja toimintakyky. Tulosten mukaan edellytykset vanhempien osallisuuden tunteeseen on, että suhde ammattilaiseen perustuu mm. avoimeen kommunikointiin, molemminpuoliseen kunnioitukseen, tavoitettavuuteen sekä luottamukseen. Tulokset näyttävät myös, että ammattilaisten ymmärrys ja toimintakyky ovat tärkeitä vanhempien osallisuuden ja kumppanuuden vahvistamisessa perhetyössä. Muun muassa laajentunut verkosto, molemminpuolinen arvostus, ammattilaisen vastaanottavainen ja kunnioittava suhtautuminen sekä jaettu päätöksenteko ovat tärkeitä osatekijöitä ammattilaisen näkökulmasta kumppanuutta rakennettaessa. Tulosten mukaan perhetyön haasteellisuutta lisäävät erilaiset vaatimukset, voimavarojen puute, asenteet ja odotukset. Yhteenvetona voi todeta että ammattilaisten ja vanhempien välinen suhde on kompleksi kokonaisuus. Jotta vanhempien osallisuus perhetyössä onnistuisi ja kumppanuutta voisi ruveta rakentamaan vanhempien kanssa, olisi tärkeää, että ammattilaisten ja vanhempien välisessä suhteessa vallitsisi molemminpuolinen kunnioitus sekä tasavertainen suhtautuminen.</p>	
Avainsanat:	Ammattilaisen ja perheen välinen suhde, osallisuus, kumppanuus, perhetyö
Sivumäärä:	65
Kieli:	Svenska (ruotsi)
Hyväksymispäivämäärä:	23.11.2015

INNEHÅLL

Inledning	6
1 Bakgrund	7
1.1 Utvecklandet av familjeservicen i Vanda.....	7
2 Syfte och frågeställningar	8
2.1 Centrala begrepp.....	9
3 Den finländska familjen och familjearbete	10
3.1 Utmaningar för den finländska familjen idag	10
3.2 Familjearbetets definition och funktion.....	11
3.3 Tidigare forskning i Finland	13
4 Olika former av familjearbete inom barnskyddet	15
4.1 Rehabiliterande och korrigerande familjearbete	20
4.2 Intensivt familjearbete	21
4.2.1 Arbetsmetoder inom barnskyddet	22
5 Relationen professionell-klient	24
5.1 Familjecentrerat arbete	27
5.1.1 Delaktighet och partnerskap inom familjearbete	27
5.1.2 Samtalet – mötet med den professionella	32
6 Metod	34
6.1 Litteraturstudie.....	34
6.1.1 Urvalskriterier	35
6.1.2 Sökmeter	35
6.2 Innehållsanalys.....	36
6.3 Etiska aspekter	37
7 Resultatredovisning	38
7.1 Föräldrars perspektiv på delaktighet inom familjearbete.....	40
7.1.1 Bemötande och kommunikation	40
7.1.2 Arbete och kompetens.....	42
7.1.3 Sammanfattning	43
7.2 Professionellas perspektiv på delaktighet och partnerskap inom familjearbete.....	44

7.2.1	<i>Bemötande och kommunikation</i>	44
7.2.2	<i>Arbete och kompetens</i>	46
7.2.3	<i>Sammanfattning</i>	48
7.3	Sammanfattande analys.....	48
8	Diskussion	51
8.1	Metoddiskussion.....	51
8.2	Resultatdiskussion.....	52
8.2.1	<i>Föräldrars perspektiv på delaktighet</i>	53
8.2.2	<i>De professionellas perspektiv på delaktighet och partnerskap</i>	55
8.3	Konklusion	58
8.4	Förslag på fortsatt forskning.....	59
	Källor	61
	Bilaga 1	66
	Bilaga 2	68
	Bilaga 3	77
Figurer		
	Figur 1 Processen inom barnskyddets öppenvård (THL 2015).....	14
	Figur 2 Arbetsprocessen inom intensivt familjearbete. Steg 1-4..... (Järvinen et al. 2012; barnskyddslagen 12.4.2007/417)	15
	Figur 3 Temaområden, kategorier och sammanfattande underkategorier i innehållsanalysen.....	39
	Figur 4 Delaktighet och partnerskap. Främjande och hindrande faktorer.....	50
Tabeller		
	Tabell 1 Omhändertagna och akut placerade barn åren 1991-2013..... (THL, tilastot kuvina 2013)	13
	Tabell 2 Akut placerade eller omhändertagna barn 2013..... (THL, tilastot kuvina 2013)	14

INLEDNING

Jag valde att skriva om delaktighetsfrämjande och hindrande faktorer i relationen mellan de professionella och familjen inom familjearbete, eftersom en ökad förståelse av delaktighetens och partnerskapets betydelse kan förbättra arbetsprocessen. Speciellt de professionellas förmåga att skapa förutsättningar för delaktighet och partnerskap intresserar mig.

Delaktigheten, dvs. att få sin röst hörd inom familjearbete, har stor betydelse från familjens sida eftersom familjen på detta sätt kan vara med och påverka i arbetet genom att utöva både självbestämmande och medbestämmande. (Lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården 22.9.2000/812) För att främja familjers delaktighet inom familjearbete är det viktigt att definiera vad som är viktigt vid arbetet med familjen och hur man på bästa sätt kan uppnå målsättningarna med arbetet. I den nya Socialvårdslagen står det att det behövs ta hänsyn till hur olika tillvägagångssätt och lösningar bäst tryggar bland annat klientens och de närståendes välfärd, självständiga agerande, nära relationer, rätt och tillräckligt stöd samt möjligheten att delta och påverka beslutsfattande. (Socialvårdslag 30.12.2014/1301) Klienten skall kunna delta i samt påverka planeringen och genomförandet av den egna socialvården. (Lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården 22.9.2000/812)

Min studie och mina resultat kommer att bidra till ökad kunskap om familjens möjligheter till delaktighet och ge förståelse för hur viktig en god relation mellan professionella och familjen är dvs. partnerskapets betydelse. För att förbättra möjligheterna att nå ett lyckat resultat inom familjearbete måste man vara medveten om läget och ha målsättningar för ett bättre samarbete.

Genom att sammanställa kunskap om faktorer som främjar delaktighet och partnerskap mellan professionell och klient kommer detta arbete att utgöra en vägledning för barnskyddets familjearbete inom Vanda stad. Mitt uppdrag för Vanda stad har att göra med relationen mellan professionell och klient och hur denna relation uppbyggs baserat på delaktighet och partnerskap. I denna studie kommer både föräldrarnas och

professionellas utgångsläge samt perspektiv på arbetet att beaktas för att främja delaktighet och partnerskap.

1 BAKGRUND

Detta kapitel inleds med en presentation av familjeservicen i Vanda samt Vanda stads planer på utvecklandet av familjeservicen 2015 - 2018. Sedan framför jag Vanda stads framtidsplaner och målsättningar för att förbättra familjeservicen och göra kunderna eller klienterna mera delaktiga. De professionella inom familjeservice skall tillsammans med klienterna möjliggöra detta. Planerna kan leda till ett minskat behov av barnskydd samt stöd, vilket är det slutliga målet. Efter detta presenterar jag syftet och frågeställningarna i min studie och går in på centrala begrepp som detta arbete kommer behandla. Teorikapitlet behandlar de utmaningar som den finländska familjen möter idag, familjearbetets definition och funktion samt tidigare forskning om familjearbete i Finland. Sedan följer ett kapitel om barnskyddets familjearbete, olika former av barnskyddets familjearbete och arbetsmetoder. Till sist behandlas relationen mellan professionell och klient, familjecentrerat arbete, delaktighet och partnerskap samt samtalet d.v.s. mötet med familjen.

1.1 Utvecklandet av familjeservicen i Vanda

I Vanda erbjuds familjeservice baserat på det behov som finns samt enligt allmänt lagstadgande. Familjeservice erbjuds i form av köptjänster samt stadens egna tjänster, bland annat social- och hälsovårdstjänster, barnskydd och missbrukarvård. Familjeservice är ett multiprofessionellt arbete baserat på olika yrkeskunnigas kompetens där många aktörer bidrar till att klienterna skall kunna ta eget initiativ och ansvar. Målet är att stöda empowerment – självbestämmanderätten i arbetet med familjerna. Familjeservice skall även kunna förebygga långvarigt klientskap samt behov av stöd. (Vanda stad -budget 2013, ekonomiplan 2013 - 2016, s. 63) Inom familjeservice är ett centralt mål under ekonomiplanperioden 2015 - 2018 att

barnskyddets familjerehabilitering och familjevård blir mångsidigare. Några viktiga förändringar gällande familjeservice är att inom familjerådgivningen utveckla vårdpraxis för att effektivera verkan av denna form av stöd, att öka delaktigheten inom barnskyddet genom att tillsammans med klienterna skriva service- och bedömningsplanerna, att bedömningen av barnskydd utvärderas i egna enheter och att möjligheterna att påbörja ett intensivt familjearbete för barn i lågstadieåldern utreds. (Vanda stad – budget 2015 och ekonomiplan 2015 - 2018 s. 89) Att få familjerna mera delaktiga är en klar målsättning, vilket också är syftet med mitt arbete.

Inför år 2015 har Vanda stad formulerat bindande mål som skall fullföljas. De övergripande målsättningarna är att få stadens ekonomi i balans, att stadens struktur förbättras, att livskraften inom staden förstärks, att en del service förnyas och att ledarskapet skall kunna bidra till förändringar. Gällande service som skall förnyas är planen att genom förebyggande insatser minska behovet av barnskydd och tillsammans med kunder planera och genomföra tjänster som en form av verksamhet. Med andra ord får kommuninvånarna större möjligheter att vara med och aktivt delta i förverkligandet av den service som berör dem själva samt hantera sin livssituation genom rådgivning och servicehandledning. Kunderna/klienterna skall kunna vara alltmer delaktiga och det är viktigt att samla information om dem med tanke på utövandet av service och effekten av denna. Klienterna har större nytta av servicen ifall den utgår från deras behov. Personalen bidrar till detta genom öppen information och kommunikation samt genom att aktivt lyssna och reagera på den respons klienterna ger. Ett exempel på förbättring är att klienternas egna valmöjligheter utökas, de skall alltmer kunna påverka sin egen service. (Vanda stad -budget 2015 och ekonomiplan 2015 - 2018)

2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med denna litteraturstudie är att sammanställa kunskap om faktorer som främjar eller hindrar föräldrars delaktighet i relationen mellan professionell och klient inom familjearbete. Jag tar upp föräldrarnas perspektiv på delaktighet och de professionellas perspektiv på delaktighet och partnerskap. Med andra ord kan studien kopplas till ett

utvecklande av barnskyddsarbetet. Jag önskar kunna förmedla mitt eget intresse och ge andra studerande eller arbetstagare en inblick i betydelsen av delaktighet och partnerskap i arbetet med familjer.

Frågeställningar i detta arbete är:

- Vilka faktorer främjar eller hindrar delaktighet inom familjearbete ur föräldrarnas perspektiv?
- Vilka faktorer främjar eller hindrar delaktighet och partnerskap inom familjearbete ur de professionellas perspektiv?

2.1 Centrala begrepp

Detta arbete kommer att behandla begrepp som *bemötande*, dvs. hur professionella möter klienter, förmåga till empati (Eriksson & Markström 2000 s. 157) *roller – fördelningen av roller* i samband med mötet, dvs. hurdana roller det finns i mötet mellan professionell och klient (Eriksson & Markström 2000 s. 103 - 108), *partnerskap – båda parternas medvetna engagemang i samma målsättning* (Stakes 2005; Järvensivu et al. 2010), vilket innebär att upprätthålla en god relation och samarbete mellan professionell och klient, och *delaktighet – en egenskap i förhållandet/att vara delaktig* (Svenska Akademiens Ordbok) dvs. att familjen samarbetar för ett gemensamt mål och är delaktig i processen. Utmaningar i arbetet kommer även att tas upp, t.ex. att uppnå ett gott klientförhållande. Alla dessa begrepp har ett samband och hör ihop inom familjearbete vid mötet mellan professionell och klient. Familjecentrerat arbete, rätt till medbestämmande – att kunna påverka i beslutsfattandet, att utgå från familjens behov, familjens perspektiv, de professionellas perspektiv, subjektiva upplevelser, bakgrund och utgångsläge är viktiga ämnen och begrepp som även tas upp i detta arbete.

3 DEN FINLÄNDSKA FAMILJEN OCH FAMILJARBETE

I detta kapitel går jag igenom utmaningar för den finländska familjen idag, familjearbetets definition och funktion dvs. vad familjearbete innebär och vilken funktion familjearbetet har. Till sist redogör jag för tidigare forskning i Finland som berör familjearbete.

3.1 Utmaningar för den finländska familjen idag

Idag finns det mångsidiga och förändrade synpunkter gällande familjekonceptet i Finland. Familjeuppgifterna är fortfarande desamma som tidigare, medan det som nuförtiden förespråkas är familjens betydelse som ett hem, ett ställe för barnens uppväxt och uppfostran. Närhet, ansvar, samvaro och psykiskt stöd förknippas med familjekonceptet. (Kiuru 2010 s. 11 - 13)

Rantala (2002) konstaterar att det i dagens läge är alltmer typiskt med bildandet av nyfamiljer efter att ett tidigare äktenskap tagit slut och familjen består av barn från tidigare förhållanden. Föräldrarna i nyfamiljen kan även ha gemensamma barn. Att bilda nyfamilj är inget nytt fenomen. När man diskuterar de förändringar som skett är den traditionella uppfattningen om kärnfamiljen central. Denna tidigare uppfattning bestod av en mamma och en pappa i ett äktenskap med ett eller flera barn, vilket länge var ett ideal för de flesta. Trots denna idealistiska syn har det aldrig funnits en entydig familjekultur i Finland. Det som i dagens läge är utmanande enligt forskare är hur föräldrarnas känslor påverkar barnens liv. Dagens familjer hålls för det mesta ihop baserat på känslor, och ifall parförhållandet inte fungerar på känslonivå går familjen sönder. Oron har även inkluderat hela familjens ställning i dagens läge. Betoningen idag ligger på individens rättigheter och unika framträdande istället för samhörighet och koppling till släkten. (Kiuru 2010 s. 11 - 13)

Exempel på utmaningar för familjer enligt Rantala (2002) är föräldrarnas kapacitet att uppfostra sina barn, barnens utmanande beteende och samhällets bristfälliga stöd åt

familjen. Familjens möjligheter att möta utmaningarna baserar sig till stor del på resurser, strategier, förhållanden inom familjen, personliga egenskaper samt på vilja och förmåga att ta emot stöd eller hjälp. Som exempel på föräldrars åsikter enligt ett barnfamilj-projekt på Mannerheims barnskyddsförbund är föräldraskapet samt barnens uppfostran och omskötsel det som föräldrar behöver hjälp med. (Kiuru 2010 s. 15)

Arbetsförhållanden utgör även en utmaning för familjer eftersom båda föräldrarnas arbete, övertidsarbete och arbete för viss tid påverkar barnen då omskötsel och skyddandet av barnen blir bristfälligt. Två av fem föräldrar upplever att arbetet går ut över familjen och många oroar sig även för hur de ska orka i fortsättningen. Speciellt de föräldrar som har oregelbundna arbetstider har svårt med tidsfördelningen mellan familjelivet och arbetslivet. (Lammi-Taskula & Sakari 2014)

3.2 Familjearbetets definition och funktion

Familjearbete är ett mångprofessionellt arbete, där familjearbetare, socialarbetare, hälsovårdare, läkare och lärare kan vara inblandade. Familjearbete kan exempelvis gälla familjerådgivning, hemservice, arbete inom barnskydd eller inom socialbyrån. De olika enheterna för familjearbete erbjuder stöd för familjer och föräldraskap. Exempel på lågröskelverksamhet är bl.a. telefonrådgivning, olika former av stöd- och samtalsgrupper samt läger. Orsaker till behov av stöd kan t.ex. vara skilsmässa, barnets beteende som upplevs krävande, specialbehov inom familjen, mentala problem samt konflikter av olika slag (t.ex. bildandet av nyfamilj). Även alkohol- och narkotikamissbruk kan vara en orsak bakom behovet av stöd i form av familjearbete. (Barnvårdsföreningen 2014)

Familjearbetets historia består av många olika processer, händelser, samhällliga brytningsskeden, förändringar i uppbyggandet av välfärdssamhället, eftersträvanden i professionalitet samt en variation i betydelsen av begreppet familj. Familjearbete har sin grund i 1800- och 1900-talets folkrörelser som främst handlade om familjepolitik. Välfärdssamhället uppbyggdes av bl.a. familjearbete som varit och fortfarande är ett

kvinnodominerat yrkesområde. (Vuori & Nätkin 2007 s. 7 - 35)

I den nya Socialvårdslagen har man formulerat en definition på familjearbete. Genom social handledning och annan nödvändig hjälp stöds klienten och hans eller hennes familj för att upprätthålla välfärden. Personen som stöder och ansvarar för klientens vård, samt behöver förstärka sina egna resurser i förhållande till klienten, behöver få stöd. Familjearbetet strävar till tryggandet av hälsa och utveckling hos ett barn eller en ung som behöver särskilt stöd. (Socialvårdslagen 30.12.2014/1301)

Att stöda föräldraskapet och på så sätt växelverkan mellan föräldrarna och barnen är en viktig aspekt inom familjearbete. Målet är att föräldrarna utövar ett tillräckligt bra föräldraskap och att de ser och kan uppfylla barnens behov. Förhållandet mellan barn och föräldrar är det som de professionella inom familjearbete fokuserar på. Exempelvis observationer, handledning och rådgivning är metoder med vilka de professionella hjälper/stöder familjen. (Myllärniemi 2007)

Olika stödformer inom familjearbete är exempelvis vardaglig hjälp - vardagssysslor, familjearbete som fokuserar på diskussion - samtal, familjeläger, verksamhetsinriktat familjearbete där inte endast diskussion utan olika former av verksamhet leder till förändringar, eller familjerehabilitering som antingen kan innebära dagverksamhet eller gruppverksamhet. (Hurtig 2003 s. 28)

Då arbetet inleds med familjen sker detta genom en process vars första steg är inledandet av arbetet, det andra förverkligandet av arbetet och det sista avslutandet av arbetet som Järvinen et al. (2012) beskriver det. Med inledandet av arbetet menas att den professionella tar kontakt efter att en anmäld oro gjorts av en familjemedlem eller utomstående. Även om initiativet att ta del av barnskyddsarbete inte kommer från familjen, är det viktigt att lyssna på familjemedlemmarna och inleda arbetet med en viktig fråga ur deras synvinkel. Familjemedlemmarnas egen utvärdering samt allas synpunkter på livssituationen är viktigt. I början är det viktigt att redovisa för familjens rättigheter, samarbetet med olika parter, ansvarsfördelningen och de uppgifter som de olika parterna har. Arbetet består av hembesök, familjemöten och diskussioner. En kontinuerlig utvärdering av situationen sker mellan de professionella och familjen.

Att dokumentera under arbetet hör till processen. Familjearbetet avslutas då målsättningarna med arbetet uppnåtts. Ibland kan familjearbetet avslutas på grund av att det inte uppkommit ett tillräckligt bra förhållande mellan familjen och de professionella och då skall det försäkras att familjen får stöd från annat håll. Arbetet borde avslutas då det är ändamålsenligt så att familjen inte har haft för lite tid att bearbeta problemen eller att familjen blivit beroende av stöd. Vid avslutandet av arbetet är det viktigt att utvärdera samt ge feedback med tanke på fortsatt arbete med familjer. (Järvinen et al. 2012)

I FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna står det att ”Familjen är den naturliga och grundläggande enheten i samhället och har rätt till samhällets och statens skydd.” (FN:s konvention om mänskliga rättigheter). Med detta som grund kan man säga att familjearbete som arbetsform är ett skydd för familjen i och med att de professionella inom familjearbetet strävar till att arbeta för familjernas bästa. Tack vare familjearbete hålls många familjer ihop och får det stöd de behöver för att klara av utmaningar de möter.

3.3 Tidigare forskning i Finland

I Finland har familjearbete studerats relativt lite. Det finns få studier om t.ex. förebyggande familjearbete och barnskyddets familjearbete fastän det är lagstadgat i Barnskyddslagen att familjearbete ät på kommunernas ansvar som en del av barnskyddets öppna stödåtgärder. Det är också fastställt att familjearbete hör till helheten inom barnskyddsarbetet. (Barnskyddslagen 13.4.2007/417)

Den tidigare forskningen i detta kapitel är hittad via Google med följande finska sökord: Perhetyö, Lastensuojelun perhetyö, Lastensuojelu, Perhekeskeinen työ, Perhelähtöinen työ. Jag har valt att inkludera studier med olika teman som på något sätt hänger ihop med syftet med min studie för att kunna koppla den till tidigare forskning.

Hurtig (2003) redogör genom tidigare forskning att man vid inledandet av familjearbetet

bestämmer arbetets innehåll, målsättningar, tidsperiod samt hur den professionella/socialarbetaren följer upp processen. Detta kontrakt förbinder parterna till samarbete och förtydligar arbetets innehåll samt målsättning. Typiska element i arbetet är insamling av information, situationsbedömning, diskussioner, ordnandet samt förverkligandet av möten/träffar samt målsättningen att stöda och hjälpa familjen i de frågor som berör vardagen. (Hurtig 2003 s. 27)

Korkiakangas (2005) har undersökt barnets ställning i familjearbetet under arbetsprocessen. Enligt Korkiakangas inleds familjearbetet först då problemen redan ökat, vilket är för sent. Hon har definierat tre olika arbetsformer inom barnskyddets familjearbete: Utredningsarbete, krisarbete och förändringsarbete. Hurtig (2003) har även studerat barnets ställning i familjearbete och kommit fram till slutsatsen att mötet mellan föräldrarna och de professionella är det viktiga medan barnets närvaro närmare kunde beskrivas som ett slags ”status” för föräldrarna. Hurtig konstaterar att då föräldrarna får hjälp tror föräldrarna att det automatiskt även kommer att hjälpa barnen, vilket dominerar vid mötet med familjerna. Istället borde man fokusera på de professionella handlingarnas betydelse i barnets vardag. Korkiakangas drar samma slutsatser som Hurtig gällande barnets ställning i familjearbete och konstaterar också att ett jämlikt bemötande samt ett familjecentrerat arbete fortfarande är en målsättning. (Kiuru 2010 s. 6 - 7) Även Myllärniemi (2007) konstaterar att barnens behov lätt blir åsidosatta i arbetet, eftersom stödjandet av föräldraskapet blir motstridigt i samband med framhävdandet och stödjandet av barnens behov.

Enligt den ekokulturella teorin som studerats av Rantala (2002) definieras familjens livssituation/livsplats utgående från den sociokulturella miljön som barnet och föräldrarna lever i, dvs. sociala relationer och den omgivande kulturen. Även föräldrarnas personliga egenskaper samt handlingar påverkar vardagen i och med att alla har egna uppfattningar, värderingar och trosföreställningar som ger mening åt livet. Förutom att familjen anpassar sig till omgivningens krav utveckla familjen ständigt sin sociala miljö samt dagliga rutiner. Enligt den ekokulturella teorin bildas barnets utvecklingsgrund från dagliga aktiviteter samt interaktioner. (Rantala 2002 s. 21 - 22)

Barnskyddets familjearbete kan definieras som hela processen från att det görs en barnskyddsanmälan, då denna anmälan utvärderas och behovet uppskattas, till att familjen erbjuds familjearbete efter begäran. Heino (2008) lyfter i sin forskning fram att det är viktigt att kartlägga familjens situation grundligt så tidigt som möjligt för att ta reda på hur pass betydelsefull hjälp det går att erbjuda och verkställa åt familjen ifråga. Skillnaden mellan barnskyddets familjearbete och socialarbete har alltmer utjämnats då samma arbetsuppgifter hör till båda arbetsformerna. Familjearbetaren och socialarbetaren samarbetar inom barnskyddet vilket också gjort att dessa yrken lätt sammanslås. Fältarbetet, t.ex. i form av hemhjälp, som hör till familjearbetarens arbetsuppgifter är nästan obetydligt. (Heino 2008 s. 44 - 45)

En rapport av ett projektarbete av Heino, Berg och Hurtig (2000) tar fram de professionellas erfarenheter och synpunkter på familjearbete. Att definiera familjearbetet är en utmaning eftersom begreppet används inom så många olika professioner. De professionellas attityder och värderingar är av stor betydelse när det gäller val av arbetsmetoder inom familjearbete. Betydelsen av att få familjen motiverad och delaktig i arbetet lyftes fram i denna rapport.

4 OLIKA FORMER AV FAMILJEARBETE INOM BARNSKYDDET

I detta kapitel går jag mer ingående igenom barnskyddets familjearbete, rehabiliterande och korrigerande familjearbete, intensivt familjearbete samt arbetsmetoder inom barnskyddet. Sedan följer ett kapitel om relationen professionell-klient samt delaktighet och partnerskap. Samtalet med familjen tas också upp. Alla dessa delar är inkluderade i bakgrunden för att få fram det viktiga i arbetet mellan den professionella och familjen inom barnskyddets familjearbete.

Barnskyddets öppna stödåtgärder eller öppen vård är familjearbete som utförs hemma

hos familjen. Familjearbete är frivilligt för familjen och kan inte påbörjas om inte föräldrarna går med på det. Dock kan socialarbetaren försöka motivera familjen till familjearbete. Familjearbetet inom barnskyddets öppenvård har blivit mer korrigerande och rehabiliterande från att tidigare ha varit förebyggande. (Myllärniemi 2007) Det förebyggande arbetets uppgift är att trygga barnets uppväxt, utveckling och välbefinnande och ordnas för att förebygga behov av mera stöd t.ex. i skolan, inom ungdomsarbete eller dagvård där familjen inte är klient inom barnskyddet. (Lastensuojelun käsikirja 2015) Familjearbetet inom barnskyddets öppenvård har ändrats till att fokusera mera på rehabiliterande eller korrigerande familjearbete vilket tas i bruk för familjer som fungerar som klienter inom barnskyddet. Barnskyddets familjearbete kan indelas i förebyggande familjearbete och barn- och familjeinriktat barnskydd. Barn- och familjeinriktat barnskydd uppbyggs från klientplaner och genom öppenvårdens öppna stödåtgärder. Till barn- och familjeinriktat barnskydd hör även brådskande placering och omhändertagning av barnen samt tillhörande vård utom hemmet och eftervård. Intensivt familjearbete är en form av familjearbete inom barnskyddets öppna stödåtgärder. (Barnskyddslagen 13.4.2007/417)

I arbete med familjer inom barnskyddet är det viktigt att klientens bästa ligger i fokus och att klientens åsikter, önskemål, fördelar, behov, modersmål och kultur beaktas (Lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården 22.9.2000/812). En professionell inom familjearbete behöver alltså kunna bemöta familjen utgående från familjens behov och erbjuda bästa möjliga service. I Lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården står det att ”klienten har rätt till socialvård av god kvalitet samt gott bemötande utan diskriminering från den som lämnar socialvård.” (Lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården 22.9.2000/812) För att familjearbetet skall lyckas är det viktigt att föräldrarna är redo att söka och ta emot hjälp (Myllärniemi 2007). Motivet inom familjearbetet kan sägas vara oron om familjen, speciellt barnen och andra sociala problem. Dessa risker försöker man förutse samt förebygga. En risk kan medföljas av skadeeffekter, vilket är mest oönskat. För att kunna ha kontroll över risker krävs det expertis och lösningar som kan uppnås i vardagliga sociala dialoger med familjen. (Vuori & Nätkin 2007 s. 7 - 35)

Enligt Barnskyddslagen skall barnskyddet trygga barnets utveckling och välfärd samt stödja föräldrarna och andra vårdnadshavare i deras fostran av barnen. Att förebygga problem inom familjen och möjliggöra tidigt ingripande hör även till barnskyddsarbetets målsättningar. Centrala principer inom barnskyddet är bland annat möjlighet till förståelse, ömhet samt omsorg enligt barnets utvecklingsnivå, en trygg uppväxtmiljö för barnet, barnets utveckling till självständighet och ansvarsfullhet samt möjlighet för barnet att delta och påverka i frågor som berör barnet. I första hand skall stödet utgå från barnskyddets öppna stödåtgärder, ifall barnets bästa inte förutsätter annat. (Barnskyddslagen 13.4.2007/417)

Barnskyddets familjearbete innebär att fokus ligger på hela familjen där verksamhetens främsta syfte och riktlinje som man närmar sig via föräldraskapet, är barnets bästa. Att undvika placering eller omhändertagning genom att stöda familjen samt föräldraskapet är även ett viktigt syfte med arbetet. Familjer inom barnskyddet behöver för det mesta rådgivning och handledning, intensivt stöd i vardagen samt långsiktigt stöd och rehabilitering. Riskfaktorer hos dessa familjer är för det mesta depression hos föräldern eller missbruk av droger inom familjen. (Myllärniemi 2007)

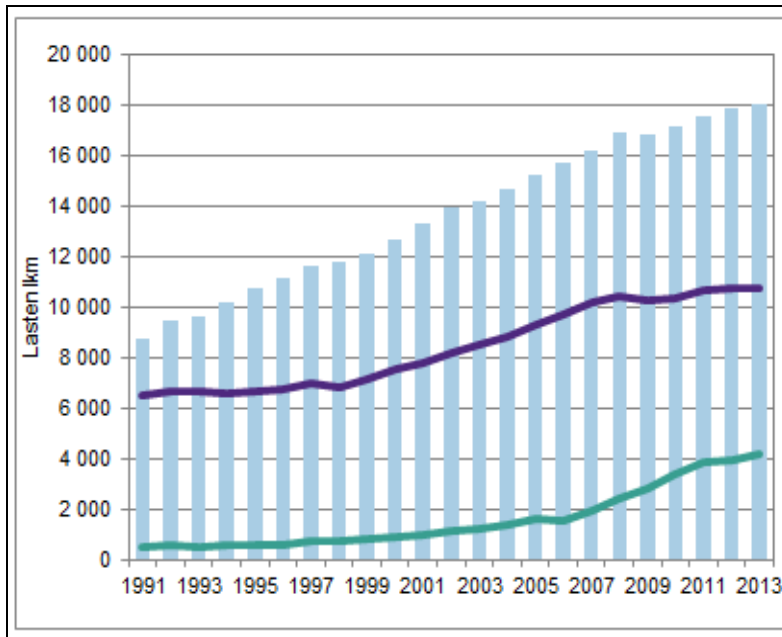
Det finns två olika modeller som används i internationella sammanhang när man diskuterar ”social barnavård” (svenskt uttryck): barnskyddsmodellen och familjestödsmodellen. Barnskyddsmodellen betonar individen och dennes rättigheter och skyldigheter, vilket medför att myndigheterna endast ingriper vid uppenbart behov av skydd. ”Att förändra föräldrarna” är vad denna modell fokuserar på, snarare än att beakta de omständigheter familjen har. Denna modell tillämpas i England, Kanada och USA där de fokuserar på ”att skydda barnen”. Familjestödsmodellen däremot fokuserar på att ge stöd åt föräldrar samt god omsorg för barn. Denna hjälp erbjuds utgående från svårigheter i familjen som anses vara både föräldrarnas och samhällets sak. Denna modell tillämpas av de nordiska länderna (med några skillnader), men även t.ex. i Frankrike och Nederländerna. (Höjer et al. 2012 s. 22 - 23) Dessa modeller är exempel på hur man går tillväga inom barnskyddets familjearbete med tanke på arbetets fokus. Därefter följer arbetet sin process och tillhörande metoder.

Enligt Hurtig (2003) består barnskyddets arbetsprocess av följande delar;

1) en oro uppstår och detta anmäls samt utvärderas, 2) den professionella inom barnskyddet utvärderar att familjen behöver familjearbete, 3) den professionella presenterar sin utvärdering för familjen och familjen godkänner detta, 4) familjens situation diskuteras mellan familjearbetare samt socialarbetare och någon av dem inleder arbetet beroende på egen tidtabell (ofta kan det i början vara fråga om pararbete), 5) en förhandling hålls i början mellan de professionella och familjen (både familjearbetare samt socialarbetare deltar) där det diskuteras allmänt om oro, målsättningar samt längd på arbetet (3 mån i början), 6) socialarbetaren beslutar om behov av öppna stödåtgärder för inledandet av arbetet, 7) en mellanutvärdering hålls efter första perioden, 8) familjearbetet avslutas eller fortsätter med en ny period ifall familjearbete ännu behövs efter den första perioden. (Kiuru 2010 s. 39 - 40)

Klienterna inom barnskyddet har ökat med åren och enligt statistiken på THL (2014) var klienterna inom barnskyddets öppna stödåtgärder 88 795 år 2013. Från och med år 2008 då den nya Barnskyddslagen trädde i kraft har antalet klienter ökat varje år. (Barnskydd 2013, THL)

Tabellen nedan visar hur många barn som placerats utanför hemmet som antingen varit omhändertagna eller akut placerade mellan åren 1991 och 2013. (THL, tilastot kuvina 2013) De ljusblå staplarna visar hur många barn som placerats utanför hemmet, den lila linjen visar hur många av dessa barn som varit omhändertagna och den gröna linjen hur många barn som varit akut placerade före den slutliga placeringen utanför hemmet.

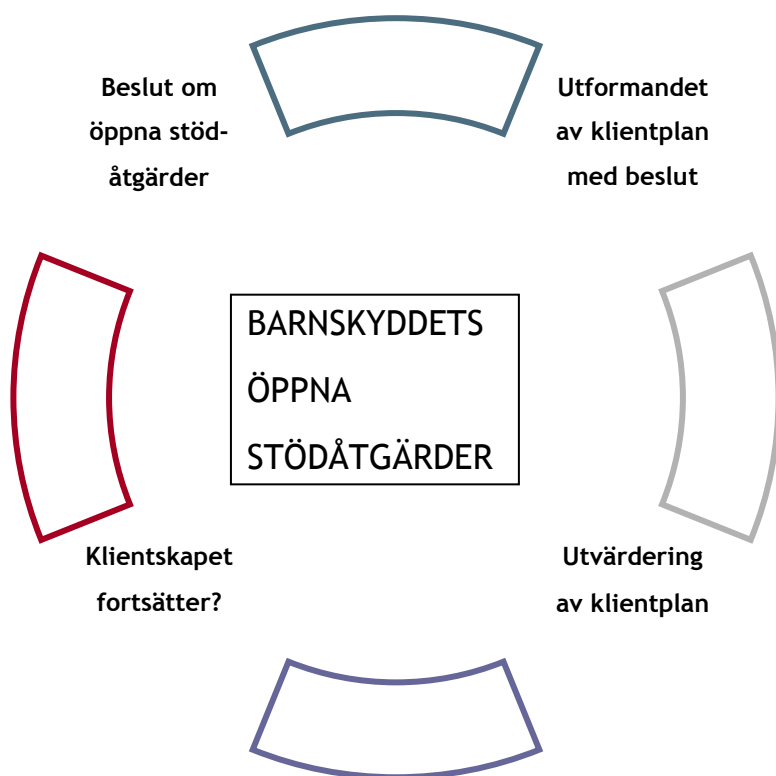
Tabell 1. Omhändertagna och akut placerade barn åren 1991 - 2013 (THL, tilastot kuvina 2013)

Tabellen nedan visar hur många barn under 2013 som blivit akut placerade eller omhändertagna i åldern 0 - 17. Antalet för akut placerade barnens antal står på den andra raden under åldersgrupperna. Raden under består av omhändertagna barn och den understa raden av omhändertagna barn emot sin vilja. Med andra ord kan man se att det sammanlagda antalet för akut placerade barn är 2765, de omhändertagna barnens antal 349 medan antalet för de barn som omhändertagits emot sin vilja är 3114. (THL, tilastot kuvina 2013)

0-2-v.	3-6-v.	7-12-v.	13-15-v.	16-17-v.	Yhteensä
380	346	551	842	646	2 765
43	47	101	93	65	349
423	393	652	935	711	3 114

Tabell 2. Akut placerade eller omhändertagna barn 2013 (THL, tilastot kuvina 2013)

Nedan finns en figur över processen inom barnskyddets öppenvård där de olika stegen beskrivs enligt THL (2015).

Figur 1. Processen inom barnskyddets öppenvård (THL 2015)

4.1 Rehabiliterande och korrigerande familjearbete

Det finns olika former av familjearbete inom barnskyddet. Man kan tala om familjearbete som öppna stödåtgärder eller familjearbete vid början, under eller efter att en placering eller omhändertagning ägt rum. (Järvinen et al. 2012 s. 81) Rehabiliterande familjearbete och korrigerande familjearbete är exempel på barnskyddets familjearbete, vilka jag kort tänker redogöra för till följande. Dessa former av familjearbete hör till barnskyddets öppna stödåtgärder (Barnskyddslagen 12.4.2007/417).

Rehabiliterande familjearbete innebär att arbetet sker tillsammans och ändamålsenligt gällande någon specifik händelse. Exempel på rehabiliterande arbete kan vara ordnad verksamhet för placerade barn och deras familjer eller intensivt arbete med barn och familjer med rusmedelproblematik eller psykiska problem. Rehabiliterande arbete kan

användas vid t.ex. avslutande av omhändertagning eller för att förebygga placering av barn. Rehabiliteringen uppbyggs enligt familjens behov och målsättningar. Målet med arbetet är att stoppa det nuvarande problematiska läget och få en förändring till det bättre. (Järvinen et al. 2012 s. 86 - 89)

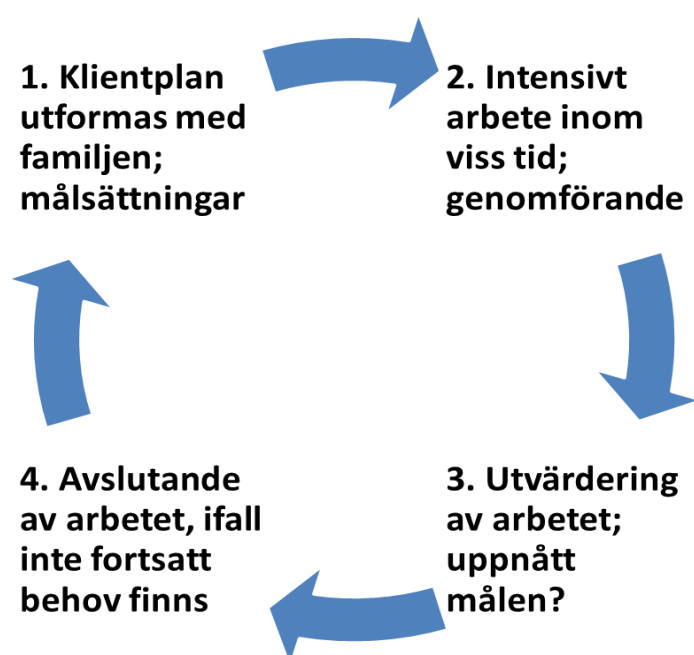
Korrigerande familjearbete grundar sig på att utreda om familjens situation baserat på barnskyddsensligt, planerat och ändamålsenligt arbete. Stödet ligger i överenskomna förändringar med familjen. Uppgiften inom korrigerande familjearbete är stödandet av familjer och rehabilitering av familjer vid svåra livssituationer då barnets omständigheter i familjen förutsätter det, t.ex. då barnets behov eller trygghetskänsla inte uppfylls. Denna form av familjearbete hör till intensivt stöd vid krissituationer inom familjen. Den professionella inom barnskyddets familjearbete och familjen kommer tillsammans överens om inledandet av arbetet, längden av arbetet, uppföljning och utvärdering för det korrigerande familjearbetet. (Reijonen, THL 2015)

4.2 Intensivt familjearbete

Det intensiva familjearbetet är förändringsarbete där målet är att förstärka och utvärdera den psykosociala förmågan. Detta arbete sker intensivt och målet är att erbjuda hemhjälp till familjer där barnets uppväxt och utveckling är i fara. Arbetet kan börja efter en akut placering av barnet, ett avslutande av omhändertagning eller då man försöker förebygga placering av barnet utanför hemmet. Intensivt familjearbete kan fokusera på t.ex. stöd för att avsluta användning av rusmedel, uppbyggande av en dagsrytm, förändring i det sociala nätverket och hjälp med vardagen. Familjer som är klienter inom det intensiva familjearbetet erbjuds hemhjälp för att förebygga barnens uppväxtförhållanden och utveckling. Processen är planerad att genomföras inom en viss tid och träffarna mellan den professionella och familjen sker intensivt under denna period, kan ibland innebära flera timmar eller dagar i veckan. Det intensiva familjearbetet baserar sig på planen för barnskyddsarbete, dvs. 1 - 6 månader. (Järvinen et al. 2012 s. 86 - 89) Innan det intensiva familjearbetet inleds gör man en detaljerad plan för arbetet. En klientplan utformas i samråd med barnet, dess föräldrar och

socialarbetaren som tar hand om barnets angelägenheter. (Barnskyddslagen 13.4.2007/417)

Nedan har jag utgående från Järvinen et al. (2012 s. 86 - 89) och barnskyddslagen (§30) illustrerat en figur där de viktigaste stegen inom det intensiva familjearbetet kommer fram: Utarbetandet av en klientplan, intensivt arbete inom en period på 1 - 6 månader, utvärdering av arbetet och avslutandet av arbetet då målsättningarna inom det intensiva familjearbetet uppnåtts.

Figur 2. Arbetsprocessen inom intensivt familjearbete. Steg 1 - 4. (Järvinen et al. 2012 s. 86 - 89; barnskyddslagen 12.4.2007/417)

Baktanken med att definiera arbetet i en process är enligt Lastensuojelun käsikirja (2015) att förtydliga det för familjen och för de professionella, vilket även resulterar i ett mer målmedvetet samarbete.

4.2.1 Arbetsmetoder inom barnskyddet

Arbetsmetoderna i barnskyddsarbetet är mycket heltäckande där hela processen,

principerna samt sättet som metoderna används är beskrivna. Med tanke på barnskyddsarbetets process kan metoderna anpassas till olika skeden i arbetet och det finns många alternativ för metoder. Det viktigaste är resultatet som kan uppnås med hjälp av arbetsmetoderna. För att kunna tillämpa metoderna behöver den professionella ha kunskap och kompetens, t.ex. vid interaktionen med familjen. Exempel på arbetsmetoder är olika slag av kort eller uppgifter. Det är viktigt att utvärdera metoden efter en period av aktivt användande för att se om metoden ifråga är användbar i fortsättningen. (Lastensuojelun käsikirja 2015)

Arbete som utgår från familjen (perhelähtöinen asiakastyö) handlar om att den professionella tillsammans med familjen söker metoder och aktiviteter som kunde hjälpa barnets utveckling och lärande. Detta förutsätter att den professionella känner till familjens vardag och delar med sig av sin kunskap och kompetens. Den ekokulturella teorin utgår från barnets behov, vilket innebär att de professionella och föräldrarna har ett gemensamt ansvar för barnet dvs. ett samarbete som bygger på partnerskap där båda parter är experter på sitt område. (Verner 2015)

Det finns olika typer av kunskap, metoder och värderingar inom den socialpedagogiska professionalism, dvs. professioner som bygger på socialpedagogik. Detta är både gemensamt för kollegor inom samma profession samt för den enskilda professionella eftersom det skall kunna anpassas och kopplas till de egna personliga förutsättningarna. Gemensamt för de som arbetar inom detta fält är de förväntningar samhället ställer på socialpedagoger överlag gällande kunskap, metoder och värderingar. Att vara ”professionell” är det som krävs för att utöva den auktoritet som hör till det socialpedagogiska kunnandet. Omvärldens tillit spelar en avgörande roll liksom den enskilda socialpedagogens upplevelse av professionellt erkännande. (Madsen 2006 s. 53 - 55)

Metoder är praktiska och konkreta tillvägagångssätt som professionella använder för att kunna gripa in i människors vardagsliv och skapa förändringar. Metoderna är förutsättningen för att uppnå utveckling i t.ex. roller som socialpedagogen har gentemot målgruppen för att kunna kommunicera och skapa relationer. Metoder kan även vara

bestämda strukturer eller överenskomna regler över vardagslivet. (Madsen 2006 s. 54 - 55)

De senaste 10 - 15 åren har de socialpedagogiska metoderna kännetecknats av s.k. individförändrande metoder där fokus varit på relationen mellan professionella och den enskilda klienten (t.ex. barn, förälder). Individuella handlingsplaner, individuella behov, individuella relationer och individuella rättigheter är exempel på ”individorienteringen” inom socialpedagogiken. (Madsen 2006 s. 241) För att koppla detta till barnskyddets familjearbete utgår man alltid från familjens och framförallt barnets bästa - alltså fokuseras arbetet kring barnet.

5 RELATIONEN PROFESSIONELL-KLIENT

Kontaktförhållandet mellan professionella och familjen är avgörande när det gäller kvaliteten av förhållandet mellan föräldrar och barn. Killén (2004) citerar Stern i att ”det viktigaste momentet i en lyckad intervention för att stärka anknytningen barn-föräldrar är kvaliteten på de professionellas förhållande till föräldrar-barn.” Utgående från detta citat kan man inse hur viktigt det är att förhållandet är kvalitetsmässigt bra. Ändå skall man komma ihåg att alla människor är olika med olika behov, vilket leder till variationer i relationen mellan professionell och klient. Ett positivt och tillmötesgående personligt intresse, utstrålning av trygghet, formalitet och empati är viktiga utgångspunkter i den professionellas förhållande till familjen. Den professionella skall kunna uttrycka närvaro, öppenhet och registrera den information som hon får från familjen. Att ha inlevelseförmåga i föräldrarnas upplevelser och känna igen de känslor hos sig själv som familjemedlemmarna uttrycker är även förmågor som kunde räknas till den roll som den professionella har. Det gäller att kunna förmedla information på ett respektfullt sätt och förhålla sig till situationen och oron trots att man inte skulle godkänna allting som man får veta i rollen som professionell. Utmaningar kan exempelvis vara om föräldern kritiserar, nervärderar och avvisar sitt barn. Detta väcker negativa reaktioner hos de flesta. (Killén 2009 s. 137 - 142).

Relationen mellan professionell och klient kan vara jämlik eller ojämlig beroende på den roll angående makt och position som parterna väljer att utöva. Om relationen har ett ömsesidigt utbyte kan den komplettera båda parterna och deras behov. Det är viktigt att den professionella är medveten om sin roll och de konsekvenser detta kan ha för relationen. Bayles i Eriksson & Markström (2000 s. 159 - 163) definierar fem sätt som speglar relationen ur ett etiskt perspektiv: Agency, contract, friendship, paternalism och fiduciary. I korthet innebär "Agency" att klienten har både ansvaret och makten medan den professionella har en viss "uppgift" att utföra. "Contract" innebär att båda parter är jämlika på lika villkor trots rollfördelningen, det sker en fördelning av ansvar och beslutsfattande. "Friendship" innebär att den professionella ingår en slags vänskap med klienten, men denna relation är trots detta inte "jämlig" i själva fallet. "Paternalism" innebär att den mer erfarna dvs. professionella, leder den mindre erfarna dvs. klienten. "Fiduciary" är en relation som baserar sig på den professionellas kunskap, men där båda parterna är likvärdigt ansvariga. (Eriksson & Markström 2000 s. 159 - 163) Utgående från dessa sätt kan jag konstatera att relationen kan vara mycket komplex mellan professionell och klient. Det är ingen självklarhet att relationen sker på lika villkor.

Det första mötet med familjen/klienterna är alltid mycket viktigt, eftersom det intryck klienterna får kan bestämma hur mottagliga de är inför den hjälp som erbjuds. Efter det första mötet blir det avgörande om relationen kan utvecklas eller inte, och därför är det viktigt att båda parter möts under det första samtalet på ett ledigt och respektfullt sätt. (Tjersland et al. 2011 s. 154)

För att hitta balans mellan hjälp och kontroll skall man vid tidigt ingripande undvika onödig inblandning i privatlivet. Ofta upplevs den professionellas inblandning som utövande av kontroll, men detta är ändå nödvändigt för att kunna upptäcka problem samt hjälpa. Detta kan vara utmanande vid behandlingsarbete samtidigt som man skall upprätthålla en formell utredning och fatta beslut. Det kräver professionell kompetens att skapa och upprätthålla goda och förtroendefulla relationer parallellt med utredningen som ofta beaktar föräldrarnas brister samt en dokumentation av problemen. Ett alltför formellt arbete kan leda till att föräldrarna blir åsidosatta och att man glömmer att

föräldrarna är sårbara i en besvärlig livssituation. (Höjer et al. 2012 s. 60 - 61)

Vid samarbetet är det viktigt att klienten, i detta fall familjen, ser upp till den professionella och det hon/han säger. Detta inträffar inte så länge klienten känner sig likgiltig för hjälparen. Alla människor gör slutligen sina egna val, vilket betyder att klienterna väljer hur de förhåller sig till de professionella. Var och en kan endast förändra sig själv, och därför är det viktigt att den professionella kan ta del av de sidor som klienten vill förändra till det bättre. Det viktiga är att båda parter finner någonting positivt hos den andra, t.ex. letar fram någonting som berör en själv hos den andra eller genom att bjuda på sig själv, anpassat till vad den andra kan ta emot. Allianser mellan människor utvecklas och stärks med tiden. (Tjersland et al. 2011 s. 30 - 31) Bekräftelse är ett sammanfattande ord för det som hör till den professionellas uppgift när det gäller att uppfylla klientens behov. Det handlar om att se, bekräfta och acceptera den andra. (Tjersland et al. 2011 s. 142)

Teorin om den symboliska interaktionismen har att göra med hur två parter, t.ex. den professionella och klienten, kommunicerar och hur starkt förhållande de kan ha. Med detta menas alltså i vilken utsträckning den professionella ”ser” och bryr sig om klienten. Detta kan ses som ”en socialpsykologisk teori som behandlar socialisationsprocessen”, och därmed kopplas det till socialpedagogiken. (Eriksson Markström 2000 s. 112) Det är viktigt att förstärka positiva och motverka negativa bekräftelser. Samspelet under samtalet spelar på olika plan samtidigt. Förhållningssättet samt tonen vid bemötandet spelar en avgörande roll för om och hur relationen kommer fortsätta. Den känslomässiga bekräftelsen är det som är mest avgörande och således har det sociala samspelet en mycket stor betydelse. Det som sägs mellan raderna är det som avgör hur klienten uppfattar budskapet. (Cederlund & Berglund 2014 s. 37)

Socialkonstruktivismen representerar det eftersträvarvärda idag vid relationen mellan professionell och klient, vilket innebär att arbetet skall ske på lika villkor utan att den professionella försöker verka som en expert och utsätta hinder för en öppen dialog. Maktförhållandet kan se olika ut beroende på situationen trots att det huvudsakliga ansvaret för relationen ligger hos den professionella. (Tjersland et al. 2011 s. 150 - 151)

5.1 Familjecentrerat arbete

Familjecentrerat arbete, istället för arbete som baserar sig på servicesystemet, är eftersträvansvärt eftersom barnets och familjens behov samt att se familjen som en helhet är de mest centrala utgångspunkterna inom familjearbete. Utmaningar uppstår i arbetet med familjen med tanke på att familjens subjektiva upplevelse och de professionellas expertis inte alltid går ihop. (Rantala 2002) Enligt Järvinen et al. (2012) uppstår ett partnerskap då familjens expertis och den professionellas expertis sammankopplas till ett samarbete. (Lähtenmäki 2013 s. 14)

Det familjecentrerade arbetet har egna principer för hur stöd och resurser skall erbjudas till familjer. Detta arbetssätt utgår från ett synsätt att föräldrarna skall vara delaktiga i verksamhet som de professionella anser är viktigt. I och med att den ekokulturella teorin uppkom började man inse vikten av partnerskapet i relationen mellan professionella och familjen samt empowerment, dvs. att uppmuntra familjerna till eget initiativ och beslutsfattande i arbetet. Det är oftast föräldrarna som är klienter, och barnet blir lätt åsidosatt trots att ärendena berör barnet. (Rantala 2002)

5.1.1 Delaktighet och partnerskap inom familjearbete

Partnerskapet med familjen, som man även kan kalla för att ”ha samarbetspartners” i detta fall, handlar om att definiera betydelsen av föräldrars delaktighet, ge information, lära av deras erfarenheter, diskutera aktuella frågor och ha en så öppen relation som möjligt. Detta är viktigt eftersom det ofta uppstår en konflikt i början då de flesta professionella - socialarbetare etc. blir engagerade av att vara på barnets sida då det råder ett problem mellan föräldrar och barn. Detta engagemang i barnet misslyckas ofta i arbetet eftersom ett skyddande av barnet kan leda till att ett starkare band uppstår mellan barn-förälder. Barnet vill ofta upprätthålla relationen till sina föräldrar och det viktiga är att fokusera på hur denna relation kan förbättras. (Tjersland et al. 2011 s. 231) Vid mötet med familjemedlemmarna är det viktigt att alla som på något sätt ansvarar för barnet eller den unga deltar. Ibland förekommer det problem mellan barnet och föräldrarna eftersom det kan finnas missbruk, alkoholproblem eller utövning av våld

inom familjen vilket gör att kontakten till föräldrarna kan vara begränsad. (Tjersland et al. 2011 s. 248) Detta kan leda till bristande möjligheter för partnerskap i samarbetet med familjen.

Järvinen et al. (2012) betonar vikten av orden ”Perhelähtöisyys ja perhekeskeisyys” inom familjearbetet. Det senare ordet ”perhekeskeisyys”, som kan översättas till familjecentrering, är mer förekommande men det finns ändå ingen entydig definition på grund av olika yrkesgruppers egna definitioner. I allmänhet innebär ”perhekeskeisyys” att ha hela familjen i centrum i den bemärkelsen att om arbetet sker med en individ inom familjen inkluderas även resten av familjemedlemmarna i arbetet. Alla är delaktiga på något sätt. Med ”perhelähtöisyys” - att utgå från familjen, menas att relationen mellan familj och professionella är jämlik. Familjemedlemmarna är experter på sin livssituation medan de professionella har kunskap om själva processen inom familjearbete. Med andra ord skall det finnas ett partnerskap mellan familjen och de professionella. (Lähteenmäki 2013 s. 14)

Rantala (2002 s. 34 - 36) har studerat begreppen ”perhekeskeisyys och perhelähtöisyys” dvs. att ha familjen i centrum och att utgå från familjen, vilka i allmänhet betyder samma sak. Begreppen innebär att sträva efter klientens behov och önskemål samt utgå från familjens förutsättningar. Familjecentrerat arbete (perhekeskeinen työ) är det koncept Rantala använder sig av. Principerna inom familjecentrerat arbete är partnerskap mellan familjen och de professionella samt empowerment av familjen. Med partnerskap avses samarbetet mellan familjen och de professionella för att uppnå målsättningarna med arbetet. Andra principer inom familjecentrerat arbete är att utöka känslan av samhörighet, att vara flexibel med tanke på resurser och stöd, att dela ansvar med och respektera familjen samt att förstärka familjens verksamhet och tillämpa service som främjar familjens aktivitet. Rantala (2002 s. 38) presenterar fem faktorer som är av betydelse vid familjecentrerad service; bemötandet av familjen, positiv attityd, känslighet, flexibilitet och vänlighet. Med en positiv attityd menas att bland annat kunna tro på föräldrarnas förmågor, vara accepterande och se barnens framtid positivt. Känsligheten handlar om att kunna förstå föräldrarnas utgångsläge samt behov medan flexibiliteten innebär att kunna erbjuda service på basen av familjernas

individuella behov. Vänligheten kommer fram i och med ett vänligt bemötande av föräldrar innebärande bland annat pålitlighet och respekt samt lyhördhet för föräldrarna. Med tanke på barnen handlar det om en förståelse för barnets utveckling och en förmåga att handleda barnet i växelverkan. (Rantala 2002)

Att förstärka partnerskapet har blivit en målsättning att utveckla bland servicen för barn och familjer enligt Social- och Hälsovårdsministeriet (2011). Partnerskapet kan studeras ur olika synvinklar: 1) en verksamhetsform för arbetet mellan barn, familjer och professionella, 2) partnerskap mellan olika aktörer i olika branscher eller kommunen, 3) mellan olika kommuner och inom samhället. (Järvensivu et al. 2010)

Enligt Stakes i Järvensivu et al (2010) innebär partnerskap de olika parternas medvetna engagemang i samma målsättning. Partnerskapet förstärker förtroendet och ökar möjligheterna för att uppnå målsättningarna i arbetet. (Järvensivu et al 2010) Ju mera föräldrarna har kunskap om familjesituationen samt dess betydelse för hälsan och välbefinnandet och kan påverka beslutsfattandet, desto mer är familjerna även engagerade i att bland annat spontant förbättra sin hälsa. (Perälä et al. 36/2011)

Enligt lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården har klienten (dvs. familjen i detta sammanhang) rätt till självbestämmande och medbestämmande. Klienten skall ha rätt att delta i planeringen av arbetet och kunna påverka detta samt genomförandet av de tjänster som erbjuds. I första hand är det klientens intressen som skall tas i beaktande vid behandlandet av klientens ärenden. (Lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården 22.9.2000/812)

Vid tillfällen då föräldrarna inte klarar av att vara omsorgens bas och ge barnet den nödvändiga omsorgen är det viktigt att denna information når föräldrarna från de professionella baserat på ett tidigare samarbete (partnerskap). Denna insikt kommer inte plötsligt, utan ofta har föräldrarna kunnat få stöd och hjälp från de professionella tills det börjat gå sämre, och det kommer en tidpunkt då föräldrarna inte längre klarar av att sköta barnet. Före detta krävs det att man diskuterat problemet grundligt samt vänt upp och ner på alla alternativ och argument. Att ta upp denna diskussion med föräldrarna, är

inte lätt och ofta hjälper det att bekräfta barnets samt föräldrarnas behov på något sätt, t.ex. vad de lyckats med. (Tjersland et al. 2011 s. 252 - 253) Enligt studier påverkas klienter av det bemötande de får av de professionella. Detta har att göra med professionellas förmåga till empati. Empati kan förklaras som förmågan att förstå och sätta sig in i en annan människas känslor och psykiska situation. (Eriksson & Markström 2000 s. 157)

Definitionen på delaktighet är enligt Nationalencyklopedin ”aktiv medverkan”, vilket kan förklaras som att man tar del av och aktivt medverkar i någonting (är delaktig). Det kan även förknippas med känslan av att vara till nytta eller att ha medinflytande i någonting. Att ha medbestämmande innebär att man kan vara med och besluta om saker som berör det egna livet eller arbetet - empowerment. Detta i sin tur innebär att man är delaktig i makten att styra. För att delaktighet skall vara möjligt krävs det att minst två personer möts och kommunicerar med varandra. (Bülow et al. 2012 s. 31 - 32)

Syftet med Socialvårdslagen är bland annat att minska ojämlikhet och främja delaktighet inom kommunens socialvård, t.ex. social handledning, socialt arbete, social rehabilitering, familjearbete och hemvård. Inom familjearbetet handlar det om att förstärka klientens resurser och interaktion genom social handledning. (Socialvårdslagen 30.12.2014/1301)

Enligt Molin kan man skilja på interna och externa förutsättningar för delaktighet. De interna förutsättningarna handlar om de inblandades vilja, förmågor och förväntningar medan de externa handlar om omständigheterna i den specifika situationen, t.ex. tillgängligheten. De professionella har det huvudsakliga ansvaret för tillgängligheten. Exempel på andra faktorer som påverkar delaktigheten från familjens sida kan vara kön, ålder, ursprung och utbildning. (Bülow et al. 2012 s. 32 - 37)

Enligt Sahlsten et al. utmärks ”patientdelaktighet” av fyra kännetecken: 1) en etablerad relation som karakteriseras av ömsesidighet, respekt, tillit och positiva känslor, 2) att den professionella överlåter viss makt eller kontroll till patienten vilket möjliggör nivån på delaktigheten som är förenad med jämlikhet, förhandling och ansvar, 3) att

information och kunskap som upplevs meningsfullt för patienten utges och 4) att båda parterna är ömsesidigt och aktivt engagerade i t.ex. samtalet. Denna definition är ursprungligen kopplad till relationen mellan sjuksköterska och patient men kan generaliseras till t.ex. samtal med föräldrar inom barnskyddet. Delaktighet är utgående från detta en process som utvecklas tidvis, med variation i längden på klientförhållandet. Vilken typ av delaktighet som är möjlig samt att kunna anpassa delaktigheten varierar stort och beror på situationen samt de medverkande. Delaktighet upplevs inte alltid som något positivt, eftersom det ställs krav på klienterna och för att man inte alltid vill vara delaktig i olika situationer. Det kan vara en press på delaktighet i vissa förhållanden, vilket gör att det sker av tvång istället för av fri vilja. I grunden är delaktighet förknippat med värden som likvärdighet, autonomi och integritet. Genom att skapa relationer där parterna är delaktiga ökar det möjligheterna för autonomi, att själv kunna påverka sitt liv, i relationen mellan professionell och klient. (Bülow et al. 2012 s. 32 - 37)

Delaktighet handlar även mycket om att få barnen delaktiga i processen och få med deras erfarenheter vid sidan om den information som föräldrarna bidragit med. Detta innebär bland annat en känsla av kontroll, kunnande och säkerhet samt att bli hörd, ha möjlighet att dela sina åsikter och önskemål samt vara med i beslutsfattandet. Delaktighet kan undersökas från olika nivåer, inom familjen, inom servicesystemet och inom kommunen eller samhället. För att förbättra delaktigheten behövs överenskomna tillvägagångssätt och arbetsmodeller. Familjens delaktighet förutsätter alltid partnerskap mellan familjen och den professionella. (Perälä et al. 36/2011)

Delaktighet och partnerskap hänger delvis ihop. För att kunna uppnå partnerskap behöver familjen vara delaktig i processen. Delaktighet handlar om att engagera sig i samband med möten, även när det handlar om att man skall komma överens och genomföra det man planerat. Delaktighet är möjligt tillsammans med andra med individuella förutsättningar och vissa villkor. Mötet med den professionella kan och skall kunna leda till att man blir delaktig, men mötet kan även var ett hinder för delaktighet. (Bülow et al. 2012 s. 9 - 11)

5.1.2 Samtalet – mötet med den professionella

Juul & Jensen (2003 s. 115) citerar Johannes Sløk då de säger att ”samtalet – dialogen – kan beskrivas som två människors vandring genom språket, genom frågor och svar, genom ömsesidig utprovning, omsorgsfullt men alltid jämbördigt. Samtalet är ofta en mycket lång vandring mot ett fjärran mål efter en okänd sanning.” Med detta menas att processens kvalitet ofta bestämmer ”sanningens” kvalitet, dvs. likvärdigheten och den ömsesidiga respekten är förutsättningar. Det största hindret för kontakt, ömsesidighet och dynamik i samtal med barn och föräldrar är de professionellas oförståelse av sig själva. Motivationen bakom arbetet kan liknas med att ”sälja sin sanning”, vilket visar att man inte är intresserad av den andra, i detta fall klienten som kan vara högst omotiverande för samarbetet mellan familjen och de professionella. (Juul & Jensen 2003 s. 115)

Vid samtalet mellan professionella och familjen har de professionella större ansvar eftersom de är i en maktposition och leder processens kvalitet. Med makt menas i detta sammanhang både den formella - faktiska makten som har att göra med lagstiftning, t.ex. anmälningsplikt till sociala myndigheter och den informella makt som har att göra med den expertis eller kunskap som den professionella har. Ofta kan detta leda till att föräldrar känner sig manipulerade och att de inte tas på allvar, vilket gör att de lätt kan ingripa i samspelets kvalitet, vilket i sin tur leder till en konflikt. I de flesta relationsorienterade professioner kan det förekomma maktmissbruk från den professionellas sida som har att göra med osäkerhet, rädsla eller den egna relationskompetensen. De professionella är ansvariga för tonen, stämningen och atmosfären under samtalet. (Juul & Jensen 2003 s.113 - 114)

Under familjesamtalet skall man stegvis gå igenom olika punkter som hör till processen under familjearbetet; kontaktetablering, informationshämtning, kartläggning av aktuella mål inför behandlingen, formulering av samarbetsavtal, avtal gällande institutionsvistelsen, information om institutionen, informationsutbyte samt förändringsinriktade samtal. (Tjersland et al. 2011 s. 234)

Kontaktetablering innebär i korthet de första möten som sker före det verkliga arbetet börjar. Då får familjen sitt första intryck av institutionen, och de professionellas signaler gällande t.ex. språkbruk, klädsel och uppträdande får en avgörande betydelse. Det är även viktigt att lyckas med informationshämtning, dvs. att få fram det som hänt inom familjen och vad man tidigare gjort för att hjälpa situationen. En uppställning av aktuella mål under arbetet är bra att fundera på eftersom man då tydligare kan fokusera på att hitta lösningar till just det som familjen önskar få hjälp med. Det är viktigt att skriva ett samarbetsavtal så att båda parter genom detta kan visa sitt godkännande för varandra (angående att ta emot hjälp och ge den informationen som behövs). Avtalet gällande institutionsvistelsen gäller saker som har att göra med träffarna, t.ex. tidtabeller, eventuell information från det övriga sociala nätverket, kontakten mellan professionella och familjen. Informationen om själva institutionen ges alltid i förväg, dvs. visas familjen runt, får veta vem som arbetar där, vilka problem övriga klienter kan ha, vilka vardagsrutinerna är och vad som anses viktigt på den ifrågavarande institutionen. Informationsutbytet mellan familjen och den professionella sker på plats eller t.ex. via telefonsamtal. Det kan exempelvis gälla rapportering om barnet. Förändringsinriktade samtal däremot gäller diskussioner där man försöker nå fram till nya lösningar och en utveckling av relationerna inom familjen till det bättre. (Tjersland et al. 2011 s. 236 - 240)

Samtalet är ett grundläggande villkor för att den professionella skall kunna göra relevanta utredningar. Utbytet av erfarenheter och perspektiv samt beslutfattandet sker genom samtalet. (Bülow et al 2012 s. 17) Att klienten deltar i institutionella samtal är inte detsamma som att han eller hon upplever sig vara delaktig. Istället skall man förstå delaktigheten utifrån hur människor upplever olika perspektiv och utgångspunkter under mötet. (Bülow et al. 2012 s. 24)

6 METOD

Metoden jag valt att använda är en litteraturstudie genom vilken jag beskriver och reflekterar utgående från tidigare forskning om främjande och hindrande faktorer för delaktighet ur föräldrarnas samt professionellas perspektiv inom familjearbete. Även de professionellas synpunkter på främjande och hindrande faktorer för partnerskap behandlas. Metoden är vald med tanke på att sammanställa kunskap som redan finns. Att jämföra undersökningar med varandra leder till en fördjupning i detta forskningsproblem, dvs. en förståelse för delaktighetens och partnerskapets betydelse i relationen mellan föräldrar och professionella. Jag studerar tidigare resultat ur föräldrarnas samt professionellas perspektiv.

6.1 Litteraturstudie

Att göra en litteraturstudie innebär att studera dokument, andrahandskällor som framställts vid någon form av forskning. Det innebär att jämföra och analysera data för att få ett så mångsidigt perspektiv som möjligt. Det viktiga är att välja ut vilka dokument man tänkt använda och vad man tänkt använda dem till. När man använder sekundärdata finns det en risk att dessa data samlats in och använts till ett helt annat syfte än det man själv valt i sin studie. (Jacobsen 2012 s. 120 - 121).

Skillnaden mellan en allmän litteraturstudie och en systematisk litteraturstudie är att man i en allmän litteraturstudie haft begränsad tillgång till relevant forskning. Urvalet är selektivt, stöder den egna utgångspunkten och resultatet kan variera mellan olika forskare. En systematisk litteraturstudie har däremot tillräckligt med relevant forskning av god kvalitet. (Forsberg & Wengström 2013 s. 25 - 26)

Genom en litteraturstudie kan jag få fram synpunkter på delaktighet, partnerskap och relationen mellan professionella och föräldrar inom familjearbete. Det material jag

valt i denna studie är avgränsat och har tydliga inklusionskriterier, vilket gör materialet användbart för mitt syfte.

Materialet i min studie består av tidigare forskning där främjande och hindrande faktorer för föräldrarnas delaktighet diskuteras inom familjearbete samt vilka faktorer som främjar och hindrar de professionellas perspektiv på föräldrarnas delaktighet och partnerskap. Delaktigheten kan kopplas till alla studier, vilket är den röda tråden som får materialet att hänga ihop.

6.1.1 Urvalskriterier

Den forskning jag använt mig av i min studie är på engelska och materialet är avgränsat från år 2005 - 2014. Inklusionskriterierna i mitt arbete av vilka någon eller några förekommer i varje studie, är barnskyddets familjearbete, partnerskap, delaktighet, relationen mellan professionella och familjer, föräldrars perspektiv och de professionellas perspektiv.

6.1.2 Sökmeter

Databaser som jag använt mig av är Academic Search Elite (EBSCO) + CINAHL, Science Direct och Sage Journals. Sökorden i mitt arbete är Social work AND Intensive Family services, Intensive Family Preservation Services, Intensive Family Preservation Services AND Participation AND Partnership, Families involvement in social work decision making, Child welfare AND Participation AND Partnership, Benefits AND Partnership, Participation AND Healthcare, Family centered practice AND Child welfare, Child welfare AND Parent perceptions, Parent-professional AND Partnerships. I studien har jag använt mig av engelska sökord eftersom det fanns få relevanta studier på finska eller svenska som kunde kopplas till mitt syfte och mina frågeställningar. I bilaga 1 presenteras sökprocessen och de valda artiklarna åskådliggörs i bilaga 2.

6.2 Innehållsanalys

Innehållsanalys är den analysform jag använder mig av, dvs. att tolka utifrån olika metoder (både kvalitativa och kvantitativa) för att hitta ett mönster i studierna. Jag jämför skillnader och likheter i texterna när det gäller resultat och redogör för eventuella variationer i resultaten. Till sist drar jag en slutsats av resultaten i form av en konklusion där en ny helhet kan åskådliggöras. (Jacobsen 2012 s.146)

Materialet i denna studie är valt på basis av nyckelord och relevans i abstraktet med tanke på mitt syfte och mina frågeställningar. Med hjälp av frågeställningarna och de studier jag valt har jag sedan formulerat två olika temaområden i vilka jag indelat forskningen. Min kategorisering bygger på två huvudteman som sedan innehåller kategorier och underkategorier utgående från resultaten i min forskning. De övergripande temaområdena är Föräldrarnas perspektiv på delaktighet inom familjearbete och De professionellas perspektiv på delaktighet och partnerskap, där det centrala begreppet är delaktighet men även partnerskap. Kategorierna till båda temaområdena är Bemötande och kommunikation samt Arbete och kompetens. Dessa kategorier kom jag fram till på basen av innehållsanalys vid jämförelsen av likheter och skillnader i forskningen. Enligt Jacobsen (2012) kan en tabell över innehållsanalysen göra processens helhetsbild synligare, vilket jag också gjort i bilaga 2.

Bearbetningen av materialet sker genom sökande av viktiga begrepp/nyckelord och relevans gällande mina forskningsfrågor. Det är viktigt att hitta kopplingar till den tidigare forskningen och den teoretiska referensramen. Bedömningen av resultaten sker utgående från den teoretiska kunskap jag använt mig av samt kopplingar från den tidigare forskningen. Generaliserbarheten i denna studie sker på basis av det mönster jag finner i forskningen. Ifall resultaten är olika i jämförelsen finns det ingen klar generaliserbarhet.

I kapitel 7 presenteras först resultaten för temaområdena och kategorierna för dem och sedan sammanfattar jag resultaten. En figur över temaområden och kategorier finns i

början av kapitlet. I kapitel 7.3 finns en översikt av resultaten där analysen kommer fram. Jag har valt två temaområden som motsvarar mina frågeställningar och hjälper mig att kategorisera resultaten. Kategoriseringen handlar om att dela in texten i olika grupper utgående från aktuella teman där det viktigaste kommer fram. (Jacobsen 2012 s. 146 - 147) Till sist kopplar jag ihop resultaten från min studie för att få en helhet och kunna besvara mina frågeställningar i arbetet.

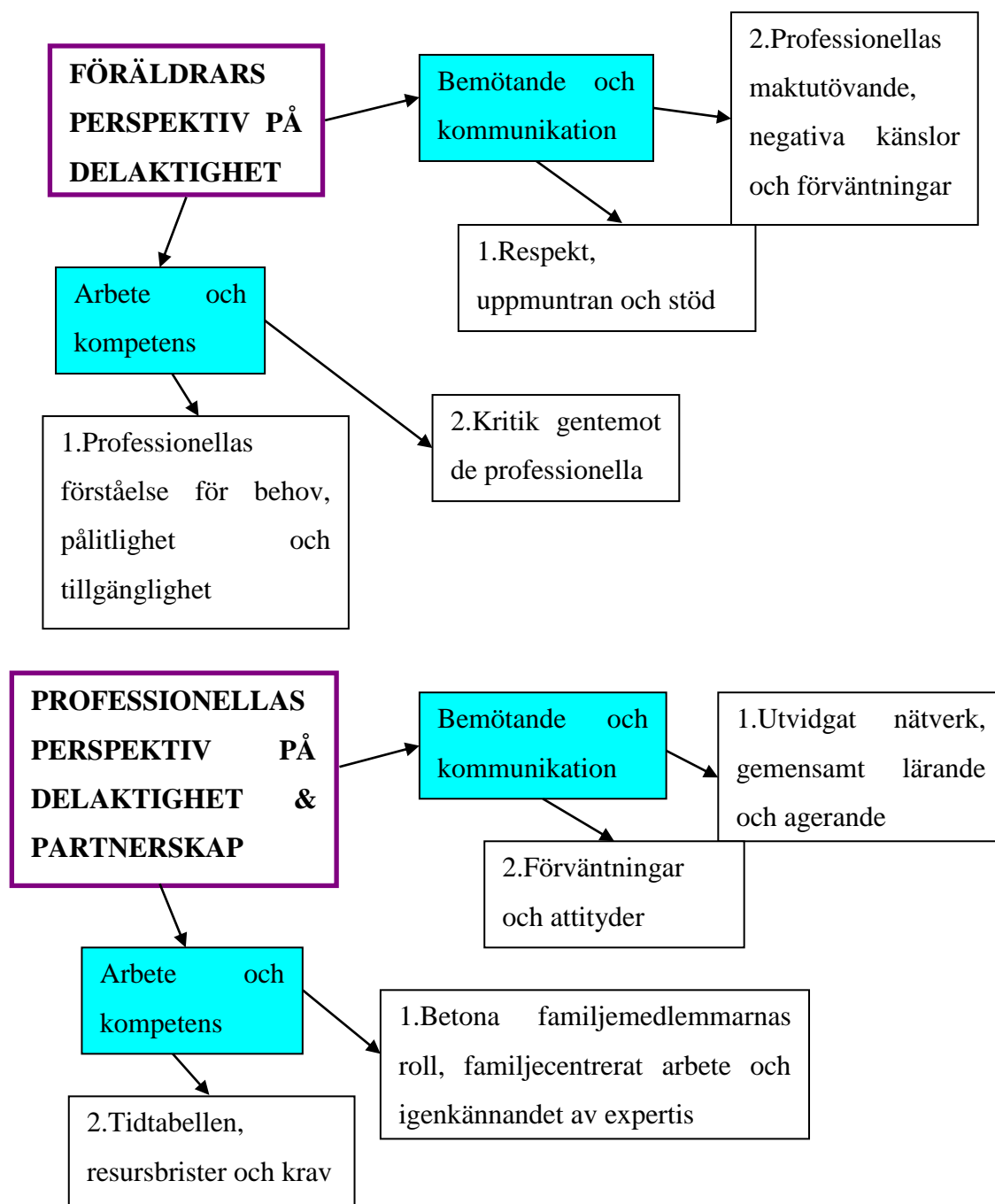
6.3 Etiska aspekter

När det gäller etiska aspekter redogör jag för valet av den forskning jag har i studien. Etiken handlar här om varför denna forskning är relevant och vilken etiken och motivet bakom valet av forskning är. Jag valde mina studier på basis av nyckelord och vad syftet bakom studierna var, och med detta visar jag att studierna var etiskt övervägda och inte bara slumpmässigt valda. Urvalet i studierna är ganska brett, och de som deltog som respondenter i de flesta studier varierar i ålder och erfarenhet. De som deltog i dessa studier har rätt till skydd av privatlivet. Alla har rätt att få fullständig information före och efter genomförandet, det bör vara anonymt, samt har alla ska ha rätt att välja ifall de vill ta del av forskningen eller inte, resultaten bör presenteras så korrekt som möjligt och respondenterna har rätt att backa ur ifall de känner för det. Att återge data på ett korrekt och fullständigt sätt eftersträvas samt att inte förfälska resultat så att de får en annan innebörd. Alla dessa steg strävar man till i vetenskapliga tidskrifter för att få så sanningsenliga resultat som möjligt. (Jacobsen 2012 s. 31 - 38) Eftersom de studier jag valt är vetenskapliga tidskrifter är de tillförlitliga och visar att etiska riktlinjer följdes. Genom att öppet redogöra för vilka val jag gjort i min studie och varför följer jag de etiska aspekterna för arbetet.

7 RESULTATREDOVISNING

Detta kapitel presenterar de olika temaområdena samt kategorierna för dessa. I varje kategori presenteras resultat för den forskning som hör till kategorin ifråga. Det första temaområdet är föräldrarnas perspektiv på delaktighet inom barnskyddets familjearbete. Kategorierna i detta temaområde består av Bemötande och kommunikation vid uppkomsten av delaktighet samt föräldrarnas syn på Arbete och kompetens för att främja delaktighet.

Det andra temaområdet berör de professionellas perspektiv på delaktighet och partnerskap. Kategorierna är desamma som till det första temaområdet dvs. Bemötande och kommunikation samt Arbete och kompetens. I nedanstående figur visar jag de två temaområdena med respektive kategorier och exempel på underkategorier i innehållsanalysen, dvs. främjande och hindrande faktorer.

Figur 3. Temaområden, kategorier och exempel på underkategorier i innehållsanalysen. 1) Främjande och 2) hindrande faktorer.

7.1 Föräldrars perspektiv på delaktighet inom familjearbete

I detta kapitel går jag igenom resultaten ur föräldrarnas perspektiv utgående från kategorierna i min studie. Först redogör jag för främjande och hindrande faktorer för delaktighet utgående från bemötande och kommunikation och sedan utgående från arbete och kompetens ur föräldrarnas perspektiv.

7.1.1 Bemötande och kommunikation

Masons forskning (2012 s. 368 - 377) är ett exempel på hur föräldrar kan uppleva delaktigheten i barnskyddsarbetet, ibland kan det vara positivt och ibland negativt. Föräldrar som är delaktiga i det intensiva familjearbetet gällande sina barn kan tycka olika om själva processen de går igenom. I analysen av resultaten i Masons forskning kom det fram att bland annat respektfull kommunikation och ett gemensamt mål var av betydelse för att uppnå delaktighet i relationen. Föräldrarna betonade att det är minst lika viktigt hur den professionella uttrycker sig som vad hon gör under arbetets gång. (Mason 2012 s. 368 - 377)

Enligt studier av Schreiber et al (2013 s. 707 - 715) har det visat sig att föräldrarnas delaktighet är viktig för ett positivt resultat från familjens sida. Det finns däremot även studier som inte uppvisar någon koppling mellan delaktighet och ett positivt resultat för familjen, vilket gör detta fenomen mer ambivalent. Enligt kvalitativa intervjuer i Kanada har det visat sig att föräldrar upplevde de professionellas maktutövande som en orsak till att deras beteende var mera utmanande och samarbetet bristande. Resultatet i forskningen av Schreiber et al. (2013 s. 707 - 715) visar att om de professionella uppmuntrade och stödde föräldrarna kunde föräldrarna delta i samarbetet. De flesta föräldrar i denna studie upplevde barnskyddets åtgärder och den professionella mer positivt eftersom de professionella lyckades avlägsna känslan av rädsla som föräldrarna kände samt fick dem delaktiga i processen. De första lyckade

träffarna mellan professionella och föräldrar kan leda till ett gott samarbete samt kan göra senare steg i processen lättare att hantera.

Forskningen av Schreiber et al (2013 s. 707 - 715) uppvisar även sådant bemötande som inte uppmuntrade föräldrarna att delta i samarbetet med den professionella inom barnskyddet. Att få föräldrar delaktiga i arbetet inom barnskyddet är inte lätt med tanke på att det sällan handlar om föräldrar som söker efter stöd, utan en utomstående som griper in vid ett s.k. ”missvisande föräldraskap.” Vid det första mötet känner många föräldrar en rädsla för den professionella eftersom det finns en oro för att barnet/barnen förflyttas hemifrån. Som slutsats av denna forskning baserat på intervjuer med föräldrar är det utmanande att få föräldrarna delaktiga i barnskyddets åtgärder och speciellt i samarbete med de professionella som försöker få föräldrar delaktiga. Detta kan vara svårt delvis på grund av föräldrarnas negativa förväntningar och fördomar gentemot de professionella. Ofta förknippas de professionella med känslor av rädsla, ilska och skam. Dessa föräldrar hade inte haft någon tidigare kontakt till barnskyddssystemet, vilket kan spela en roll gällande resultaten.

I Yatchmenoffs forskning mäts klienternas insatser i ofrivilligt barnskyddsarbete ur klienternas, dvs. barnfamiljernas synvinkel. Resultaten klargjorde tidigare forskningsresultat men påvisade en dimension där det kom fram en negativ syn på barnskyddet och hela processen. Föräldrarna ansåg att de inte behövde vara med om detta och att de professionella manipulerade och ljög för dem under processen för att ”skada dem”. Denna dimension definierades som en slags misstro gentemot de professionella och förknippades med negativa känslor. I både Schreiber et al. 2013 och Yatchmenoffs forskning kan man se de negativa förväntningarna och känslorna samt en slags misstro som föräldrar känner gentemot de professionella. (Schreiber et al. 2013; Yatchmenoff 2005)

Föräldrar inom barnskyddet upplever det sociala arbetet som stressigt och intimt, men goda relationer till socialarbetarna kan kompensera detta. Det gäller att kunna inkludera alla parter inom barnskyddsarbete eftersom det förebygger problem i samtalet mellan föräldrar och barn. (Gallagher et al. 2011, s. 80 - 83)

Begrepp som samarbete, engagemang och delaktighet förknippas till klienternas/familjernas satsning i arbetet. Även att vara färdig för förändringar hör till detta ”engagemang”. Ordet engagemang innebär det tidiga arbetet med familjen, vilket kan betyda att ta del av arbetet, uppbygga en relation, fastställa målsättningar, utveckla ett förtroende till den professionella eller någonting annat som är till nytta för familjearbetet. De professionella har en betydande roll när det gäller att få familjen/klienterna engagerade i arbetet även om familjemedlemmarna skulle vara ofrivilligt delaktiga från början. (Yatchmenoff 2005 s. 84 - 96)

Enligt resultaten i Thórarinsdóttir och Kristjanssóns forskning (2014 s. 129 - 147) baserar sig patienters känsla av delaktighet på patienternas erfarenheter, värderingar, preferenser och behov, där respekt och jämlikhet utgör det centrala. Detta utspelade sig i tre faser: Människokontakt-fasen, informationsbearbetningsfasen och själva aktionsfasen. I den första fasen kommer patienten i kontakt med vårdaren och bildar en relation till denna, i den andra fasen bearbetar patienten den information som vårdaren utger efter att ha diskuterat med vårdaren, och i den tredje fasen sker behandlingen då vårdaren gör det som diskuterats.

7.1.2 Arbete och kompetens

Praktisk handledning och förståelse för föräldrarnas behov, samt pålitlighet och att vara tillgänglig är viktiga huvudteman för att uppnå ett gott resultat i arbetet mellan professionell och klient. Resultatet i Masons forskning visar att föräldrar var kritiska gentemot de relationer de hade med serviceutövarna. Slutsatsen är att de föräldrar vars barn är i ”utkanten av omsorgen” och behöver extra stöd ger insikter om nödvändiga kompetenser som det relationsbaserade arbetet utkräver. (Mason 2012 s. 368 - 377) Även i Kauffmans forskning kom det fram att förståelsen för föräldrarnas behov hör till det viktigaste i familjearbetet. (Mason 2012; Kauffman 2007)

Gällande vad som varit det viktigaste i familjearbetet tyckte familjerna på basen av intervjuer att tidslängden som den professionella spenderade med familjen, förtroendet för att systemet mötte familjernas behov, det gemensamma utarbetandet av ett ”passligt beteende”, kontrollen över arga känslor samt det jämlika stödet till föräldrarna var det viktigaste. Relationen till den professionella ansågs även vara viktig. På den sista frågan som gällde utvärdering av servicen från familjecentret svarade familjerna att det antingen varit effektivt eller mycket effektivt för att minska riskerna för barnmisshandel och utanförskap, och att servicen har förbättrat familjefunktionerna. De individuella behoven togs i beaktande från de professionella, vilket även poängterades. (Kauffman 2007 s. 553 - 563)

I forskningen av Schreiber et al. (2013 s. 707 - 715) kom tre viktiga huvudteman fram när det gällde föräldrarnas attityder gentemot det professionella kunnandet; föräldrarna var mer positivt engagerade i arbetet med professionella de ansåg som kompetenta, som hade bra kommunikationsfärdigheter samt som förutsåg föräldrarna med ett emotionellt och/eller konkret stöd. De professionellas kompetens innebär att de professionella ofta ingriper vid en akut krissituation och föräldrarna som första gången är med om detta tänker att ”professionella nog vet vad som skall göras”. (Schreiber et al. 2013 s. 707 - 715)

7.1.3 Sammanfattning

Föräldrarnas förväntningar och attityder kan variera när det gäller barnskyddets familjearbete. Det har ofta att göra med att föräldrarna är t.ex. frivilligt eller ofrivilligt med i arbetet, huruvida föräldrarna är färdiga för förändringar, vilka känslor föräldrarna förknippar till de professionella, relationer inom familjen, bakgrund och tidigare erfarenheter etc. Föräldrar har ofta bra upplevelser av barnskyddets familjearbete och delaktigheten i arbetet eftersom de känner sig inkluderade och respekterade. Dessvärre kan ofta även rädslor, ofrivillig delaktighet, att föräldrar inte är färdiga eller vill ha förändringar i sin livssituation, utmaningar eller svårigheter inom familjen, föräldrarnas bakgrund och tidigare erfarenheter eller attityder gentemot

de professionella hindra delaktigheten i arbetet. Attityderna gentemot arbetet och de professionella kan från början vara baserat på fördomar, vilket dock kan förbättras i och med uppbyggandet av goda relationer till de professionella. Det intensiva familjearbetet kan både upplevas positivt och negativt, och ifall arbetet skall lyckas krävs det att de professionella ger tillräckligt av sin tid till familjerna och engagerar sig familjernas livssituation.

Relationen överlag, med tanke på bland annat kommunikation och förståelse, är viktigt. De professionella bidrar till känslan av delaktighet bland annat genom bemötande, öppen kommunikation samt genom att lyssna och sätta sig in i familjens situation. De professionellas förståelse för föräldrars behov är även en viktig aspekt som bidrar till föräldrars delaktighet. Föräldrarna anser att de professionellas förståelse och kompetens är avgörande för föräldrarnas upplevelse av delaktighet. Pålitligheten samt tillgängligheten i barnskyddets familjearbete är viktigt även för att föräldrar skall känna sig delaktiga i arbetet.

7.2 Professionellas perspektiv på delaktighet och partnerskap inom familjearbete

I detta kapitel redogör jag för resultaten ur de professionellas perspektiv med tanke på främjande och hindrande faktorer för delaktighet och partnerskap. Först går jag igenom resultaten utgående från bemötande och kommunikation och sedan arbete och kompetens ur professionellas perspektiv, dvs. kategorierna i min studie.

7.2.1 Bemötande och kommunikation

Forskningen gjord av Roose et al. (2013 s. 449 - 457) handlar om en diskussion kring reducerande och demokratiska former av partnerskap med familjer ur socialarbetarens

synvinkel. Denna tar upp den professionellas syn på partnerskapet med/förhållandet till familjer. Den demokratiska formen av partnerskap menar i motsats till att man utgår från ett "gott medborgarskap" i relationen (reducerande formen) att icke-delaktiga familjemedlemmar är av stor betydelse för arbetet med dem. Här delar alla parter ansvaret, men när det kommer till barnskydd och barnets bästa kan detta bemötande bli utmanande och svårt. Den reducerande formen av partnerskap utgår från tanken om en god medborgare eller ett gott medborgarskap. Gott medborgarskap innebär en aktivt medverkande invånare i samhället som uppnår ett visst beteende och klarar sig i samhället ekonomiskt och socialt. Detta synsätt på medborgarskap kan vara problematiskt när ett så kallat partnerskap skall bildas med professionella, eftersom man då utgår från att föräldrarna skall vara benägna att uppnå en viss status i samhället. Föräldrarna aktiveras utgående från målsättningarna i det sociala arbetet, och ansvaret mellan föräldrar, barn och socialarbetarna är fördelat mellan alla parter. Med dessa två former av partnerskap kan man se skillnaden hur professionella kan utgå från olika perspektiv i familjearbetet. Både den reducerande och den demokratiska formen av partnerskap har sina styrkor, men de är annorlunda när det gäller utgångspunkten i arbetet. För att partnerskap skall kunna bildas skall föräldrarna och de professionella hitta en balans – en genväg i arbetet. (Roose et al. 2013 s. 449 - 457)

I modellen konstruerad av Boydell och Rugkåsa (2007 s. 217 - 228) är komponenter som kontakter, lärande och agerande viktigast för att gå vidare från partnerskap till att kunna påverka. Då ett partnerskap utvecklas uppbyggs relationen mellan parterna och tillsammans bildar de ett större nätverk utanför partnerskapet då flera parter blir delaktiga. Detta resulterar i förändringar och ett förbättrande av samarbetet då det blir tydligare att det lönar sig för det gemensamma bästa. Med andra ord utvidgas kontakterna, parterna lär sig av varandra och agerar tillsammans.

Ett aktivt förebyggande sätt att bemöta familjerna är mer vanligt i Europa vilket gör att förtroendet blir säkrare samt ger det en bättre grund för att nå effektivt engagemang i arbetet. I England däremot börjar det sociala arbetet ofta först vid uppkomsten av en krissituation, vilket kan leda till att det sedan är ofrivilligt för föräldrarna att delta i

arbetet. Kommunikationen däremot har betydelse i detta sammanhang. En empatisk betoning i kommunikationen från de professionella leder till ett mindre motstånd och större möjlighet för avslöjanden från föräldrarna. Det poängteras att familjen behöver få genomgående information om situationen, att de professionellas uppgift är att bemöta föräldrar med respekt samt att de professionella har en vilja att lyssna på familjens synpunkt på problemet. Resultaten i Betz forskning visar även att karaktärsdrag som öppen kommunikation, ömsesidig respekt och tillit, delat beslutsfattande samt föräldrars självbestämmanderätt, dvs. empowerment är viktiga vid uppbyggandet av partnerskap. (Gallagher et al. 2011 s. 80 - 83; Betz 2007 s. 333 - 334)

När det gäller delaktigheten inom hälsovården kan man diskutera klienters/patienters delaktighet i egen hälsovård tillsammans med de professionella som delar med sig av sin maktposition. Ifall patienterna visar en mer passiv och inaktiv roll i samband med hälsovården kan de professionella bidra med vård istället för att patienterna skulle vara med och besluta om detta. Tidigare studier om patientdelaktighet visar att det mer eller mindre är detsamma som individcentrerad vård. Tidigare forskning visar en hierarkisk fördelning av förhållandet mellan patientens engagemang, patientens delaktighet och partnerskap. I denna hierarki är patientens engagemang lägst i rangordningen, sedan följer delaktigheten och högst är partnerskapet. För att uppnå partnerskap behöver patienterna först engagera sig och sedan vara delaktiga. För att kunna arbeta individcentrerat och uppnå partnerskap krävs basfärdigheter i kommunikationen så som aktivt lyssnande, respekt och empatiskt bemötande. (Thórarinsdóttir & Krístjanssón 2014 s. 129 - 147)

7.2.2 Arbete och kompetens

Forskningen utförd av Michalopoulos et al. (2012 s. 656 - 664) visar att det är mycket utmanande att tillämpa familjecentrerat arbete trots att tanken är god. Att få familjen mer aktivt med i planeringen och själva processen är viktigt att sträva efter, men det är svårt att få alla engagerade i familjen och utmanande för de professionella att kunna ge

av sin tid för familjerna. Det administrativa arbetet samt tidtabellen gör att de professionella inte hinner engagera sig i familjen så mycket som de borde. Bristen på resurser är ett hinder för att kunna lyckas med det familjecentrerade arbetet. Intresse för denna form av familjearbete finns, men det är svårt att få det tillämpat rent praktiskt. Det familjecentrerade arbetet prioriterar styrkorna i familjen, olika perspektiv, framgångsrika förändringar och behandlingar. Att engagera familjerna i arbetet hör till huvudprinciperna inom det familjecentrerade arbetet, likaså att betona familjemedlemmarnas roll i planeringen och vid verkställandet av arbetet. Resultatet visar att de professionella var intresserade av det familjecentrerade arbetet, men de såg inte fördelarna med detta för varken sig själva eller familjerna de arbetade med. Detta ger uttryck för att professionella anser det svårt att rikta fokus på de tilläggande kraven och insatser som behövs för det familjecentrerade arbetet. (Michalopoulos et al. 2012 s. 656 - 664)

Enligt Boydell & Rugkåsa (2007 s. 217 - 228) finns det både interna och externa begränsningar i partnerskap, av vilka de interna är t.ex. problem eller konflikter mellan parterna. De externa begränsningarna är yttre faktorer som inte beror på själva partnerskapet utan på omständigheter som påverkar partnerskapet. Schreiber et al. (2013 s. 707 - 715) framhäver att det för de professionella kan kännas utmanande att hålla balansen mellan att försöka skydda barnen och samtidigt stöda/hjälpa familjen att uppnå förmågan att övervinna problemen. Ibland kan det bli speciellt utmanande att upprätthålla relationen med föräldrarna då det uppkommer begränsningar i form av pappersarbete, lagstiftning och olika processer som måste genomgå. Annat som har betydelse vid uppbyggandet av partnerskap är igenkännandet av den expertis som både professionella och föräldrar har att erbjuda (Betz 2007 s. 333 - 334).

Cooper et al. i Gallagher et al. (2011) föreslår tre kärnprinciper som bas inom barnskyddet: Förtroende, auktoritet och förhandling. För att klienten ska kunna uppnå ett förtroende för den professionella i klientarbetet är det viktigt att ge relationen tid att utvecklas. När det gäller ofrivilligt delaktiga klienter kunde denna situation förbättras genom att barnskyddet skulle vara mer tillgänglig för de frivilliga. (Gallagher et al. 2011 s. 80 - 83)

Att respektera alla klienter som individer samt komma in i deras värld genom att förstå deras oro, behov, erfarenheter samt resurser hör till ett individcentrerat arbete inom hälsovården (även inom socialvården). Den mänskliga kontakten, respekten och jämlikheten är mycket viktig för klienterna/patienterna. (Thórarinsdóttir & Krístjanssón 2014 s. 129 - 147)

7.2.3 Sammanfattning

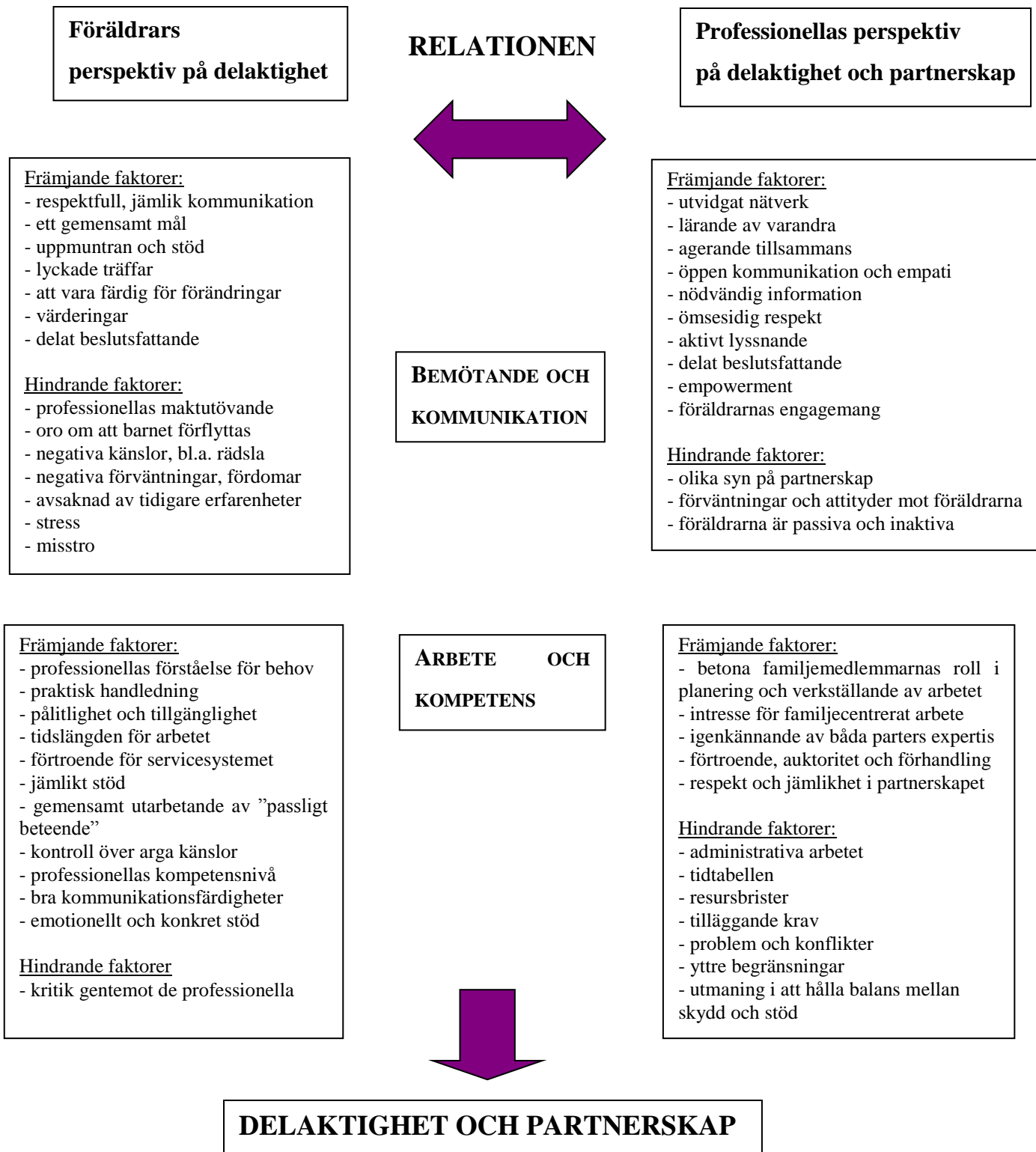
Bemötandet och kommunikationen är mestadels på de professionellas ansvar, vilket betyder att föräldrarnas upplevelse av de professionellas bemötande och kommunikation hänger på detta. Föräldrarnas upplevelse hänger i sin tur ihop med de professionellas förväntningar och attityder, vilket är avgörande för att bygga upp en relation baserat på delaktighet och ett möjligt partnerskap. De professionellas förståelse för föräldrars behov samt kompetens i arbetet överlag är mycket viktigt för upplevelsen av delaktighet och ett möjligt kommande partnerskap. Att de professionella kan sätta sig in i föräldrarnas situation och veta hur de skall gå tillväga med familjen bidrar till känslan av att de professionella vet vad de gör och i sin tur bidrar det till föräldrars delaktighet. Förståelse och kompetens från de professionellas sida hänger således ihop, vilket kan bidra till föräldrarnas delaktighet. De professionellas pålitlighet samt tillgänglighet i arbetet bidrar också till föräldrarnas upplevelse av delaktighet, eftersom föräldrar genom ett förtroende och en känsla av att kunna nå de professionella vid behov kan leda till delaktighet.

7.3 Sammanfattande analys

De resultat som framkom i alla studier berörde olika ämnen men kunde sammanställas under var sitt temaområde. Med tanke på temaområdena kan man förstå lättare hur studierna hänger ihop. Vid en närmare granskning av de olika studierna och resultaten hittas faktorer som bidrar till att resultaten blev som de blev. Alla studier har sina

begränsningar som gör att resultaten inte kan generaliseras i en större helhet. För att analysera resultaten skall jag kort redogöra för bakgrunden till studierna. De flesta studier har sina egna system beroende på var forskningen är utförd när det gäller datainsamling, metod, urval, avgränsning och syfte, dvs. utgångspunkt. Utgående från de studier jag använt i denna litteraturstudie visar resultaten dock vad som anses viktigt från föräldrarnas perspektiv när det gäller delaktighet i barnskyddets familjearbete samt hur de professionella ser på partnerskap.

Figuren nedan visar temaområdena, kategorierna samt underkategorierna som framkom i min studie baserat på innehållsanalys. Främjande och hindrande faktorer för den första kategorin Bemötande och kommunikation ur föräldrarnas samt professionellas perspektiv lyfts fram först. Sedan lyfter jag fram främjande och hindrande faktorer för Arbete och kompetens ur föräldrarnas samt professionellas perspektiv. Underkategorierna dvs.. faktorer som främjar och hindrar t.ex. bemötande och kommunikation (kategori) ur föräldrarnas perspektiv, resulterar i delaktighet och partnerskap beroende på främjande faktorer. Hindrande faktorer för bemötande och kommunikation kan däremot utsätta hinder för delaktighet och partnerskap.

Figur 4. Delaktighet och partnerskap. Främjande och hindrande faktorer.

8 DISKUSSION

I de följande kapitlen går jag först igenom metoden och hur den lämpade sig för min studie i sin helhet, vad jag lyckades med och vad som ännu kunde ha varit bättre. Sedan diskuterar jag resultaten och kopplar dem till den teoretiska bakgrunden i arbetet. Först diskuterar jag resultaten ur föräldrarnas perspektiv på delaktighet och sedan ur de professionellas perspektiv på delaktighet och partnerskap, samt vilka kopplingar det finns till den teoretiska bakgrunden. Slutligen drar jag en konklusion på basen av mina resultat om vilken helhet resultaten leder till. Jag föreslår även vad som ännu ytterligare kunde forskas vidare i för att komplettera arbetet samt ge djupare och mer konkret resultat.

8.1 Metoddiskussion

Metoden dvs. litteraturstudien, fungerade riktigt bra trots att resultaten inte var överraskande. Med hjälp av metoden fick jag svar på mitt syfte och mina frågeställningar samt en överblick av tidigare forskning inom familjearbete. Jag lyckades nå en fördjupning i ämnet gällande främjande och hindrande faktorer för delaktighet och partnerskap trots att resultaten inte är generaliserbara på grund av variationer i målgrupp, metod och var forskningen är utförd (Europa eller USA). Den forskning jag använde mig av i studien indelades i temaområden och sedan kategorier och underkategorier med tanke på syftet och vilken frågeställning de besvarade. Med hjälp av tidigare forskning om främjande och hindrande faktorer för delaktighet och partnerskap inom familjearbete har jag kunnat sammanfatta en helhet som är till nytta för andra professionella inom ramen för familjearbete.

Resultatet av mina sökningar var ganska brett. Det fanns många studier som handlade om intensivt familjearbete, mest från USA. De flesta studier berörde däremot barnskyddets familjearbete ur de professionellas perspektiv eller ur föräldrarnas perspektiv. Väldigt många studier var för gamla eller saknade en direkt koppling till

min studie, och därför har jag endast valt några exempel som bäst lämpade sig för studien. En sammanfattning över och en analys av resultaten presenteras till följande.

Det krävde tid och tålamod att i datainsamlingen hitta tillräckligt relevanta artiklar till min studie. De studier jag valde att inkludera kunde alla kopplas till mitt syfte och mina frågeställningar. Databaserna jag använde var flera än jag i början planerade att använda men eftersom det var svårt att hitta relevanta studier beslöt jag att använda flera. I de databaser jag använde kunde man endast söka med engelska sökord, därför är också studierna på engelska. Det var mer utmanande att få tag på inhemsk forskning, men jag lyckades få med några som passade att ha i avsnittet om tidigare forskning. Reliabiliteten och validiteten i denna studie kommer fram i och med att studiernas mätinstrument kunde mäta det jag var ute efter (validitet) och att alla studier var vetenskapliga dvs. publicerade av universitet (reliabilitet) och därmed pålitliga. När man använder sig av sekundärdata i en litteraturstudie behöver man vara kritisk och ifrågasätta det som skrivs. Jag valde mina studier på basen av relevans med tanke på mitt syfte och mina frågeställningar samt nyckelord, och med andra ord granskade jag kritiskt forskningen före jag valde att ta med den. (Jacobsen 2012 s. 21)

Analysmetoden i min studie bestod av en innehållsanalys. Denna metod fungerade bra eftersom kategorierna och underkategorierna gav den helhetsöversikt som jag var ute efter. Innehållsanalysen hjälpte mig att söka efter relevanta nyckelord i studierna och se likheter och skillnader i resultaten. Kategoriseringen underlättade att få fram en struktur i min studie och med hjälp av figurer kunde jag redovisa för de viktigaste faktorerna. Innehållsanalysen lämpade sig bra för min studie och jag är nöjd över resultaten.

8.2 Resultatdiskussion

I detta kapitel diskuterar jag resultaten utgående från temaområdena samt kategorierna Bemötande och kommunikation samt Arbete och kompetens i min studie. Främjande och hindrande faktorer för delaktighet ur föräldrarnas perspektiv samt främjande och

hindrande faktorer för delaktighet och partnerskap ur de professionellas perspektiv diskuteras. Resultaten kopplas till den teoretiska bakgrunden i mitt arbete.

8.2.1 Föräldrars perspektiv på delaktighet

Resultaten i min studie visade att föräldrar till barn inom barnskyddet upplever delaktigheten i familjearbetet, barnskyddets familjearbete och det intensiva familjearbetet på olika sätt. Barnskyddsarbetet kan förknippas med negativa känslor gentemot de professionella och att föräldrarna tvingas vara delaktiga, men föräldrar kan också uppleva sin delaktighet som någonting positivt ifall de professionella lyckas avlägsna fördomar och negativa attityder samt kan bemöta dem respektfullt och enligt deras behov. Med andra ord finns det inget entydigt svar på hur föräldrar upplever delaktigheten i familjearbete, det varierar beroende på om föräldrarna t.ex. är frivilligt eller ofrivilligt med i arbetet. Lagen om klientens ställning och rättigheter (22.9.2000/812) säger att föräldrarna har rätt till ett bemötande baserat på deras behov och socialvård av god kvalitet. Föräldrarna behöver även enligt Myllärniemi (2012) vara redo att söka hjälp samt ta emot den hjälp som erbjuds.

Barnskyddets familjearbete och olika former av familjearbete arbetar för att stöda och vägleda familjerna för att kunna bearbeta svåra livssituationer och gå vidare. Enligt Barnskyddslagen (13.4.2007/417) skall barnskyddet kunna trygga barnets utveckling och välfärd samt stöda föräldrarna i deras uppfostran av barnet. Dagens finländska familj har sina utmanande faktorer för att hållas ihop, men det gäller att se långsiktigt och arbeta för familjens bästa. Utmaningar som föräldrar möter är bland annat uppfostran av barnen, barnens utmanande beteende och det bristfälliga stödet från samhället. (Rantala 2002) Enligt Lastensuojelun käsikirja (2015) finns arbetsprocessen formulerad för att underlätta arbetet med familjen, och arbetsmetoderna är viktiga redskap för de professionella som kan användas i och med tillräcklig kunskap och kompetens i arbetet. Detta kan inverka på föräldrarnas upplevelse av delaktighet, hur tydlig arbetsprocessen är och om lämpliga metoder används i familjearbetet. Enligt mina resultat kan bland annat de professionella främja delaktighet genom betoning av

familjemedlemmarnas roll i planerandet och verkställandet av arbetet samt igenkännandet av båda parternas expertis. Att utgå från familjen vid tillämpandet av metoder innebär att tillsammans planera och genomföra metoder eller aktiviteter för att hjälpa och stöda barnets utveckling. (Verner 2015)

När det gäller familjearbetets funktion överlag är det meningen att det stöd och den hjälp familjerna kan få inom ramen för familjearbete skall hjälpa dem att gå vidare i den svåra livssituationen. Exempel på stöd kan vara familjerådgivning eller barnskyddsarbete. (Barnavårdsföreningen 2014) Trots målsättningar med de olika stödåtgärderna inom familjearbete är det inte självklart att familjen drar nytta av familjearbete. Familjen behöver vilja ha förändringar i sin livssituation och vara redo att arbeta för dem. Att föräldrarna är färdiga för förändringar kom fram som en främjande faktor för delaktighet i mina resultat med tanke på bemötande och kommunikation.

Tidigare forskning i Finland om familjearbete bidrar med nyttig information trots att materialet är begränsat. T.ex. Hurtig (2003) och Korhonen (2005) drar samma slutsatser gällande det jämlika bemötandet samt det familjecentrerade arbetet. Dessa är fortfarande en målsättning inom familjearbete. Med andra ord kan man se kopplingen till främjande och hindrande faktorer för delaktigheten från mina resultat, t.ex. en öppen och respektfull kommunikation och uppmuntran samt stödets betydelse för att främja delaktighet. Hindrande faktorer kan vara professionellas maktutövande och negativa förväntningar.

Killén (2009) poängterar hur viktig relationen mellan familjen och de professionella är samt lyfter fram de professionellas roll i arbetet. Bemötandet och bland annat en inlevelseförmåga i föräldrarnas livssituation är av betydelse. Resultaten i min studie bekräftade hur viktig relationen är för att uppnå delaktighet och partnerskap. Juul & Jensen (2003) poängterar de professionellas roll under samtalet eftersom de är ansvariga för processens kvalitet och är i s.k. maktposition. Resultaten i min studie förvånar mig inte, trots att det finns utmaningar i föräldrarnas uppbyggande av en förtroendefull relation samt partnerskap med de professionella som beror på att barnet

i familjen påverkar bägge parter. Delaktigheten och partnerskapet mellan föräldrar och professionella hänger på många olika faktorer under arbetet. Relationen är komplex, den baserar sig bland annat på ömsesidig respekt, öppen kommunikation och tillgänglighet. (Killén 2009) Bland annat de professionellas kompetensnivå och förståelse för föräldrars behov är enligt mina resultat avgörande för föräldrarnas delaktighet i arbetet. Delaktighet och partnerskap hänger ihop enligt Bülow et al. (2012) eftersom familjen behöver känna sig delaktig för att kunna uppnå partnerskap inom familjearbete.

De resultat som framkom i min studie visade sambandet mellan bemötande och kommunikation samt arbete och kompetens, och det fanns flera aspekter på bemötande och kommunikation ur föräldrarnas perspektiv som hängde ihop med de professionellas perspektiv. Arbete och kompetens har att göra med föräldrars upplevelse av professionellas förmåga att ge dem det stöd och den hjälp de behöver. De professionella har även ett eget perspektiv på arbetet och sin kompetens som hänger ihop med föräldrarnas perspektiv. För att kunna få ett mer enhetligt svar borde frågan ytterligare specificeras. Fokusering på en form av familjearbete eller på t.ex. någon faktor som främjar eller hindrar delaktighet kunde ge ett tydligare svar. Exempel: Hur upplever frivilligt delaktiga föräldrar familjearbetet? Hur upplever ofrivilligt delaktiga föräldrar det intensiva familjearbetet? Vad anser föräldrar om det stöd/hjälp de får under barnskyddets familjearbete?

8.2.2 De professionellas perspektiv på delaktighet och partnerskap

De professionella har egna synpunkter på arbetet med familjen beroende på deras förhållningssätt till familjen, erfarenheter och de förväntningar de har gentemot föräldrarna. I arbetet med familjen behöver familjens bästa vara i fokus. Bland annat familjens åsikter, önskemål och behov bör beaktas. Familjen har rätt till ett gott bemötande samt socialvård av god kvalitet och får inte diskrimineras av den professionella. (Lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården 22.9.2000/812) Arbetsprocessen med olika steg fungerar som riktlinje för de

professionella och ger en struktur för arbetet. Vid arbetet med familjen använder sig de professionella av olika metoder för att ha en klarare målsättning med arbetet. De utmaningar som dagens finländska familj möter kan påverka hur de professionella förhåller sig till föräldrarna. Oron för att känslorna i parförhållandet påverkar familjens sammanhållning och leder till familjens splittring eller att familjens ställning inte håller på grund av den ökade individcentreringen är faktorer som kan påverka hur de professionella ser på familjer idag i Finland. (Rantala 2002)

Familjearbetets funktion är att stöda och hjälpa föräldrar i deras föräldraskap, vilket de professionella strävar efter (Myllärniemi 2007). Den tidigare forskningen i Finland om familjearbete poängterar bland annat betydelsen av de professionellas attityder och värderingar när det gäller val av arbetsmetoder med familjen. (Heino, Berg och Hurtig 2000) Resultaten i min studie lyfte fram betydelsen av att ha familjen engagerad och aktivt med vid arbetet samt betydelsen av ett delat beslutsfattande mellan föräldrar och professionella.

Den professionellas roll och uppgift under arbetet enligt Tjersland et al. (2011) är att se, bekräfta och acceptera familjen. Enligt mina resultat är det viktigt att familjen känner sig jämlikt behandlad och att det råder en öppen och respektfull kommunikation mellan föräldrar och professionella. Att hitta balans mellan hjälp och kontroll är enligt Höjer et al. (2012) en viktig aspekt vid familjearbete ur de professionellas perspektiv. Detta är utmanande med tanke på bemötande och kommunikation samt arbete och kompetens, som var mina underkategorier i studien. Vid bemötande och kommunikation handlar det om ömsesidig respekt och bland annat aktivt lyssnande för att främja delaktighet medan faktorer som förväntningar och attityder mot föräldrarna kan hindra delaktighet. När det gäller arbete och kompetens är det viktigt med bland annat pålitlighet och tillgänglighet samt stöd som de professionella utger. Faktorer som hindrar delaktighet kan vara t.ex. tidtabellen och resursbrister.

Partnerskapet kan se olika ut beroende på från vilket utgångsläge de professionella ser på relationen, hurdana föräldrar som är bra samarbetspartners etc. Ett partnerskap går

ut på att tillsammans sträva efter ett mål vilket är lönsamt i slutändan eftersom gemensamma kontakter, lärande av varandra samt ett gemensamt agerande är till fördel för arbetet, vilket framkom i mina resultat. Järvensivu et al. (2010) poängterar att partnerskap förstärker förtroendet och ökar möjligheterna för att uppnå målsättningarna med arbetet, vilket även framkom i mina resultat. Det är med andra ord ändamålsenligt för att arbetet skall lyckas. Hinder för partnerskap kan dock uppkomma med tanke på förväntningar, attityder och erfarenheter som de professionella har, vilket resultaten i min studie visade. Resultaten visade även att det är utmanande att få föräldrarna inkluderade i familjearbetet eftersom det finns olika behov och föräldrar kan uppleva de professionellas bemötande på olika sätt.

Ett familjecentrerat arbete och att utgå från familjen är enligt Rantala (2002) eftersträvansvärt. Vid ett familjecentrerat arbete är partnerskap och empowerment av familjen viktiga aspekter att sträva efter. Även en ökad känsla av samhörighet och flexibilitet betonas. Resultaten i min studie visade att intresse för familjecentrerat arbete finns (främjande faktor för delaktighet och partnerskap) men ett hinder är de tilläggande kraven för de professionella. Delaktighet och partnerskap hänger ihop på basen av tanken att föräldrarna behöver vara delaktiga för att kunna bygga ett partnerskap. (Bülow et al. 2012) Att tillfredsställa föräldrars behov och lyssna samt att vara tillgänglig hör till föräldrarnas upplevelse av delaktighet med tanke på arbetet och kompetensen från de professionella. Det familjecentrerade arbetet är utmanande men viktigt att sträva efter för att kunna utgå från familjens behov i första hand. Enligt mina resultat är även resursbristen och tidtabellen orsaker till varför denna form av familjearbete är svårare att tillämpa i praktiken ur de professionellas perspektiv. Familjecentrerat arbete har sina fördelar med tanke på familjens delaktighet och uppbyggandet av partnerskap.

På basen av resultaten i min studie kan de professionella inom familjearbete bidra till föräldrarnas delaktighet och partnerskap med dem beroende på sitt bemötande och sin kommunikation, arbete och kompetens. Det finns både främjande och hindrande faktorer för delaktighet och partnerskap som baserar sig på ett samarbete med föräldrar, men mestadels är det på de professionellas ansvar. Det är viktigt att man

som professionell hinner satsa på klientrelationen, men tyvärr är det ofta så att bristen på tid och resurser är ett hinder för skapandet av goda relationer. Forskningsfrågan - Vilka faktorer främjar och hindrar delaktighet och partnerskap med föräldrar ur professionellas perspektiv inom familjearbete – är en mycket tydlig fråga, trots att resultatet är beroende av den professionellas subjektiva upplevelse av vad som är viktigt för att uppnå delaktighet och partnerskap. Det finns olika former av familjearbete av vilka jag mest fokuserat på barnskyddets familjearbete, intensivt familjearbete och ett familjecentrerat arbete. För att ytterligare förtydliga resultaten kunde jag ha valt att endast fokusera på en form av familjearbete.

8.3 Konklusion

Genom att studera processen inom familjearbete och sedan studera relationen mellan professionell och klient, delaktighetens, partnerskapets och samtalets betydelse kan man se hur mycket föräldrarnas känslor, erfarenheter och utgångsläge spelar roll för att arbetet skall lyckas. Föräldrarna behöver bland annat känna sig färdiga för förändringar och ha möjlighet att påverka i arbetet gällande sina barn. Med andra ord kan man se hur den teoretiska referensramen hänger ihop med studieresultaten. Resultaten visar klart föräldrarnas perspektiv på delaktighet, men även de professionellas utgångsläge och perspektiv på delaktighet och partnerskap. Som slutsats kan man säga att det är viktigt med goda relationer till de professionella, överförande av information åt båda hållen samt att de professionella säkerställer stöd för att möjliggöra föräldrarnas delaktighet.

För att dra en slutsats med tanke på temaområden och de resultat som framkom kan man säga att det finns individuella upplevelser hur föräldrar upplever delaktigheten inom familjearbete i arbetet med professionella. Det finns både främjande och hindrande faktorer för delaktighet. När det gäller att få föräldrar engagerade och delaktiga i arbetet kan det kännas utmanande för de professionella eftersom denna känsla av delaktighet är beroende på föräldrarnas subjektiva upplevelser. När det gäller ofrivilligt barnskyddsarbete kan den negativa tanken om stöd ändras till en

positiv upplevelse där föräldrarna upplever att de fått det stöd de behöver för att komma vidare i den svåra livssituationen. De professionella kan bidra till föräldrarnas upplevelse av delaktighet och partnerskap genom sitt bemötande och kommunikation med föräldrarna samt genom arbetet och kompetens. De professionellas förståelse för familjernas livssituation och behov är viktigt för att delaktighet och partnerskap skall kunna uppnås i arbetet med familjen. Det är lönsamt att medvetet arbeta för ett gemensamt mål eftersom det förstärker arbetet och relationen. Inom vården fungerar delaktigheten och partnerskapet mellan vårdaren och familjen på samma sätt som inom socialvården eller familjearbetet. Det är viktigt att klienterna känner sig respekterade, jämlika, att de kan lita på den professionella, att det råder en öppen kommunikation och att de kan delta i beslutsfattandet samt utöva självbestämmande.

Det som framträder i mina resultat överlag är betydelsen av ömsesidig respekt och att det råder en jämlik balans i relationen mellan föräldrar och de professionella. Familjecentrerat arbete är någonting eftersträvansvärt inom familjearbete trots att det är utmanande och kräver mera av de professionella. Även resursbrister, attityder och förväntningar kan utsätta hinder för det familjecentrerade arbetet. Att hitta en balans i det familjecentrerade arbetet så att också de professionella skulle känna nytta med arbetet istället för att uppleva det krävande är någonting som är värt att fundera vidare på.

8.4 Förslag på fortsatt forskning

Det som kunde forskas i ytterligare inom detta ämne är de professionellas och familjernas individuella tankar och åsikter inom barnskyddets familjearbete och det intensiva familjearbetet. Genom att ha intervjuer med professionella eller familjer eller göra enkätstudier med någon av dessa grupper kunde den kunskap som redan finns t.ex. i den här studien och andra litteraturstudier kompletteras. Det kunde göras en ytterligare fördjupning i ämnet genom att man fokuserade på endast de professionellas eller familjernas tankar, vilket skulle vara intressant att studera vidare. En fördjupning i det familjecentrerade arbetet och hur det fungerar i praktiken skulle vara både

lönsamt och intressant att forska vidare i för att kunna arbeta mer ändamålsenligt med familjer.

KÄLLOR

- Avohuolto, Lastensuojelun käsikirja, *Terveyden Hyvinvointilaitos*, 2015. Tillgänglig: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto>
Hämtad: 23.11.2015
- Avohuolto. Menettely, Kaavio 1: Avohuollon prosessi (THL, Lasten, nuorten ja perheiden palvelut -yksikkö) 2015. Lastensuojelun käsikirja, *Terveyden Hyvinvointilaitos*, Tillgänglig: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto> Hämtad: 28.10.2015
- Barnavårdsföreningen i Finland, Service, *Familjearbete* [www] Tillgänglig: <http://www.bvif.fi/sve/service/familjearbete/> Hämtad: 28.12.2014
- Barnskyddslagen 13.4.2007/417, *Finlex*, Tillgänglig: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Barnskyddslag#L7P36> Hämtad: 17.6.2015
- Betz, Cecily. 2006, Parent–Professional Partnerships: Bridging the Disparate Worlds of Children, Families and Professionals, *Journal of Pediatric Nursing: Nursing Care of Children and Families*, Official Journal of the Society of Pediatric Nurses and the Pediatric Endocrinology Nursing Society, Vol 21, No 5, s. 333-335 Hämtad: 17.6.2015
- Boydell, Leslie & Rugkåsa, Jorun. 2007, Benefits of working in partnership: A model, *Critical Public Health*, Institute of Public Health in Ireland, Belfast, Northern Ireland, 17(3), s. 217-228 Hämtad: 28.6.2015
- Bülow, Pia. Thunqvist Persson, Daniel. Sandén, Inger. 2012, *Delaktighetens praktik. Det professionella samtalets villkor och möjligheter*, Gleerups Utbildning AB, 192 s.
- Cederlund, Christer & Berglund Stig-Arne. 2014, *Socialpedagogik – pedagogiskt socialt arbete*, Stockholm: Liber AB, 183 s.
- Ehkäisevä lastensuojelu, Lastensuojelun käsikirja, 2015. *Terveyden Hyvinvointilaitos*, Tillgänglig: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/ehkaiseva-lastensuojelu> Hämtad: 28.10.2015
- Eriksson, Lisbeth & Markström, Ann-Marie. 2000, *Den svårfångade socialpedagogiken*, uppl. 1:15, Lund: Studentlitteratur AB, 236 s.
- FN:s konvention om mänskliga rättigheter, 2006. Davidsons tryckeri, [www] Tillgänglig:

http://www.manskligarattigheter.se/dm3/file_archive/060621/9649d2011fd4f5bb858acf1419189c67/konventionstexter_pdfversion.pdf Hämtad: 24.6.2015

- Forsberg, Christina & Wengström, Yvonne. 2013, *Att göra systematiska litteraturstudier. Värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning*, 3:e upplagan, Stockholm: Natur & Kultur, 207 s.
- Gallagher, Smith, Hardy, Wilkinson, 2012. Childrens and Families Involvement in Social Work Desicion Making, *Children & Society*, University of Edinburgh, 2012, Vol. 26, s. 74-85 Hämtad: 7.1.2015
- Heino, Tarja. 2008. *Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö*, [www] Tillgänglig: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75318/T9-2008-VERKKO.pdf?sequence=1> Hämtad: 28.6.2015
- Hurtig, Johanna. 2003, *Lasta suojelemassa*, väitöskirja, [www] Tillgänglig: <http://lappi32-kk.lib.helsinki.fi/handle/10024/61733> Hämtad: 28.6.2015
- Höjer, Ingrid. Sallnäs, Marie. Sjöblom, Yvonne. 2012, *När samhället träder in*, Lund: Studentlitteratur AB, 302 s.
- Jacobsen, Dag Ingvar. 2012, *Förståelse, beskrivning och förklaring – Introduktion till till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*, uppl. 2, Lund: Studentlitteratur AB, 327 s.
- Juul, Jesper & Jensen, Hans. 2003, *Relationskompetens i Pedagogernas värld*, Liber AB, 272 s.
- Järvinen, Ritva. Lankinen, Aila. Taajamo, Terhi. Veistilä, Minna. Virolainen, Arja. 2012, *Perheen parhaaksi; Perhetyön arkea*, uppl. 2, Porvoo: Edita Publishing Oy, Bookwell Oy, 262 s.
- Järvensivu, T., Nykänen, K. & Rajala R. 2010, *Verkostojohdamisen opas: verkostotyöskentely sosiaali- ja terveystalalla*. Helsinki: Aalto-yliopiston kauppa-korkeakoulu, 71 s.
- Kauffman, Frank G. 2007, Intensive Family Preservation Services: The Perceptions of Client Families, *Child Adolesc Soc Work J*, School of Social Work, Missouri State University, 2007, 24, s. 553-564 Hämtad: 28.6.2015
- Killén, Kari. 2009, *Barndomen varar i generationer; Om förebyggande arbete med utsatta familjer*, Lund: Studentlitteratur AB, 261 s.
- Kiuru, Hanna. 2010, *"Lapsen etu on se, mikä meitä ohjaa"; Lapsilähtöinen työskentely perhekeskeisessä lastensuojelun perhetyössä*. Sosiaalityön pro gradu-tutkielma, Sosiaalityön tutkimuksen laitos, Tampere: Tampereen yliopisto, 101 s. Tillgänglig: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/81561/gradu04284.pdf?sequence=1> Hämtad: 14.6.2015

Lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården 22.9.2000/812, *Finlex*,
Tillgänglig:

<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2000/20000812?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lag%20om%20klientens%20st%C3%A4llning%20och%20r%C3%A4ttigheter> Hämtad: 5.1.2015

Lammi-Taskula, Johanna & Karvonen, Sakari. 2014, Oikeus hoivaan ja suojeluun epävarmaa, Lapsiperheiden hyvinvointi 2014: Lasten oikeudet toimivat Suomessa vain osittain, *Terveyden Hyvinvointilaitos*. Tillgänglig:

<https://www.thl.fi/sv/-/lapsiperheiden-hyvinvointi-2014-lasten-oikeudet-toteutuvat-suomessa-vain-osittain> Hämtad: 26.10.2015

Lastensuojelu 2013. Sosiaaliturva 2014, *Terveyden ja Hyvinvoinninlaitos*, Tillgänglig:

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116946/Tr26_14.pdf?sequence=5
Hämtad: 17.6.2015

Lastensuojelu 2013. Tilastot kuvina (ppt 753 kt), *Terveyden Hyvinvointilaitos*, 2015,
Tillgänglig:

<https://www.thl.fi/fi/tilastot/tilastot-aiheittain/lasten-nuorten-ja-perheiden-sosiaalipalvelut/lastensuojelu> Hämtad: 6.9.2015

Lähteenmäki, Suvi. 2013, *Neuvolan perhetyön lupaus asiakasperheelle; Neuvolan perhetyöntekijöiden kokemuksia perhetyön keskeisimmistä osista Vantaalla*. Opinnäytetyö, Sosionomi, Ylempi AMK-tutkinto, Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, 112 s. Tillgänglig:

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/58237/Lahteenmaki_Suvi.pdf?sequence=1 Hämtad: 14.6.2015

Madsen, Bent. 2006, *Socialpedagogik; Integration och inklusion i det moderna samhället*, Lund: Studentlitteratur, 301 s.

Mason, Claire. 2011, Social work the 'art of relationship': parents' perspectives on an intensive family support project, *Child & Family Social Work*, University of Lancaster, 2011, s. 368-377 Hämtad: 7.1.2015

Michalopoulos, Lynn., Ahn, Haksoon., Shaw, Terry V., O'Connor, Julia. 2012, Child Welfare Worker Perception of the Implementation of Family-Centered Practice, *Research on Social Work Practice*, University of Maryland School of Social Work, 2012, 22(6), s. 656-664 Hämtad: 12.6.2015

Myllärniemi, Annina. 6/2007, Lastensuojelun avoimuuden perhetyö ammattikäytäntönä – jäsenyyksiä perhetyön toimintatutkimuksen valossa, Heikki Waris –instituutti, *Soccan ja Heikki Waris –instituutin julkaisusarja 2007*, Tillgänglig:

http://www.socca.fi/files/108/Lastensuojelun_perhetyo_ammattikaytantona.pdf
Hämtad: 14.1.2015

Perälä, Marja-Leena., Salonen, Anne., Halme, Nina., Nykänen, Sirpa. 2011, Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma, *Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos*, raportti, 36/2011, Tillgänglig:

<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80090/27f8cfeb-8fa8-402a-b3a0-e26dd8a7ba6d.pdf?sequence=1> Hämtad: 7.7.2015

Rantala, Anja. 2002, *Perhekeskeisyys – Puhetta vai todellisuutta? Työntekijöiden käsitykset yhteistyöstä esityistä tukea tarvitsevan lapsen perheen kanssa*, Jyväskylän yliopisto, s. 21-44, Tillgänglig: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/25455/9789513940447.pdf?sequence=1> Hämtad: 16.7.2015

Reijonen, 2015. Terveiden Hyvinvointilaitos, *Lastensuojelun käsikirja*, Perhetyö, Korjaava perhetyö, Tillgänglig: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet/perhetyo> Hämtad: 28.10.2015

Roose, R., Roets, G., Van Houte, S., Vandenhoe, W., Reynaert, D. 2012. From parental engagement to the engagement of social work services: discussing reductionist and democratic forms of partnership with families, *Child & Family Social Work*. 2013, Vol. 18, s. 449-457 Hämtad: 7.1.2015

Schreiber, Jill C., Fuller, Tamara., Pacey, Megan S. 2013, Engagement in Child Protective Services: Parent perceptions on worker skills, *Children and Youth Services Review* 35, Children and Family Research Center, School of Social Work, 2013, s. 707-715 Hämtad: 12.6.2015

Socialvårdslagen 30.12.2014/1301, §18, *Finlex*, Tillgänglig: <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2014/20141301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=socialv%C3%A5rdslagen%2030.12.2014#L3P18> Hämtad: 17.6.2014

Svenska Akademiens Ordbok, [www] Tillgänglig: <http://g3.spraakdata.gu.se/saob/> Hämtad: 1.9.2015

Thórarinsdóttir, Kristín & Kristjánsson, Kristján. 2014, Patients' perspectives on person-centered participation in healthcare: A framework analysis. *Nursing Ethics*, Vol 21(2), University of Akureyri, s. 129-147 Hämtad: 28.6.2015

Tjersland, Odd Arne. Engen, Gunnar. Jansen, Ulf. 2011, *Allianser; Värderingar, teorier och metoder i socialt arbete*, uppl. 1, Lund: Studentlitteratur AB, 342 s.

Työmenetelmät ja -välineet, 2015. Lastensuojelun käsikirja, *Terveiden Hyvinvointilaitos*, Tillgänglig: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmät-ja-valineet> Hämtad: 15.7.2015

Vanda stad -budget 2015 och ekonomiplan 2015-2018, [www] Tillgänglig: http://www.vanda.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/103898_Vanda_stads_budget_2015.pdf Hämtad: 26.8.2015

Verksamhetsområdet för social- och hälsovård, *Vanda stad -budget 2013, ekonomiplan 2013-2016*, [www] Tillgänglig:

http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaa_wwwstructure/84251_Verksamhetsområdet_for_social-_och_halsovard.pdf

Hämtad: 13.2.2015

Vernerinet, Kehitysvamma-alan verkkopalvelu, Ammattilaisille; *Perhelähtöinen asiakastyö* [www] Tillgänglig: <http://verneri.net/yleis/perhelahtoinen-asiakastyo>

Hämtad: 16.7.2015

Vuori, Jaana & Nätkin, Ritva. 2007, *Perhetyön tieto*, Tampere: Vastapaino, 297 s.

Yatchmenoff, Diane K. 2005, Measuring Client Engagement From the Client's Perspective in Nonvoluntary Child Protective Services, *Research on Social Work Practice*, Portland State University, Vol. 15, No. 2, 2005, s. 84-96 Hämtad: 12.6.2015

BILAGA 1

Sökprocessen i min studie.

Databaser	Sökord	Träffar	Valda artiklar
Academic Search Elite	<p>1. Social work AND Intensive family services</p> <p>2. Intensive Family Preservation services</p> <p>3. Families involvement in social work desicionmaking</p> <p>4. Child welfare AND Participation AND Partnership</p> <p>5. Benefits AND Partnership</p> <p>6. Participation AND healthcare</p>	<p>70</p> <p>75</p> <p>47, 765</p> <p>58</p> <p>9,035</p> <p>9,368</p>	<p>1. (3)Social work the art of relationship: parents' perspectives on an intensive family support project</p> <p>1.(2)Intensive family preservation services: the perceptions of client families</p> <p>1. (1)Children and families involvement in Social work Decision making</p> <p>1. (3)From parental engagement to the engagement of social work services: discussing reductionist and democratic forms of partnership with families</p> <p>1. (28)Benefits of working in partnership: A model</p> <p>1.(15)Patients'</p>

			perspectives on person-centred participation in health-care: A framework analysis
CINAHL	(Samma sökord som ovan)	Samma träffar	Samma resultat
Sage Journals	<p>1. Intensive Family Preservation Services AND Participation AND Partnership</p> <p>3. Family centered practice AND Child welfare</p>	<p>14</p> <p>35</p>	<p>1. (3)Measuring Client Engagement From the Client's Perspective in Nonvoluntary Child Protective Services</p> <p>1. (1)Child Welfare Worker Perception of the Implementation of Family-Centered Practice</p>
Science Direct	<p>1. Child welfare AND Parent perceptions</p> <p>2. Parent-professional AND Partnerships</p>	<p>11,713</p> <p>12,923</p>	<p>1. (7)Engagement in Child Protective Services: Parent perceptions on worker skills</p> <p>1. (27)Parent-Professional Partnerships: Bridging the Disparate Worlds of Children, Families and Professionals</p>

BILAGA 2

Översikt av studier valda till min studie.

Artikel	Författare Årtal Databas	Metod	Syfte	Resultat
<p>1.Social work the 'art of relationship': parents' perspectives on an intensive family support project</p>	<p>Mason, Claire 2011 (2012) Academic Search Elite</p>	<p>Kvalitativ metod, Intervjuer</p>	<p>Ta reda på om föräldrars perspektiv på ett intensivt familjestödsprojekt, hur föräldrar upplever delaktighet i barnskyddsarbete, positivt/negativt?</p>	<p>Föräldrar var kritiska gentemot de positiva relationer de hade med serviceutövarna. 4 huvudteman av betydelse för att uppnå ett gott resultat i arbetet, dvs. gällande relationen professionell/klient. Dessa teman var: 1)respektfull kommunikation 2)ett gemensamt mål 3)praktisk handledning och förståelsen för föräldrarnas behov samt 4)pålitlighet, att vara tillgänglig.</p>

<p>2.Engagement in Child Protective Services: Parent perceptions on worker skills</p>	<p>Schreiber et al. 2013 Science Direct</p>	<p>Kvalitativ metod, Intervjuer</p>	<p>Studera föräldrarnas delaktighet och hur föräldrarna upplever de professionellas kunskande i samarbetet</p>	<p>Föräldrarna var mer positivt engagerade i arbetet med professionella de ansåg som kompetenta, som hade bra kommunikationsfärdigheter samt förutsåg föräldrarna med ett emotionellt och/eller konkret stöd. Vissa föräldrar hade även en rädsla för den professionella. Det finns ingen entydig åsikt om delaktighet bidrar till att arbetet lyckas, däremot är det utmanande att få föräldrarna delaktiga i barnskyddets åtgärder och speciellt att samarbeta med de professionella på grund av negativa förväntningar samt fördomar. Lyckade träffar mellan professionella och föräldrar kan däremot leda till</p>
--	---	-------------------------------------	--	--

				ett gott samarbete.
3.Intensive Family Preservation Services: The Perceptions of Client Families	Kauffman, Frank 2007 Academic Search Elite	Kvalitativ metod, kvalitativa telefon- intervjuer	Familjernas synpunkter på intensivt familjearbete, gällande service på ett familjecenter, hur servicen fungerat samt hur förbättra den. 7 familjer intervjuades om en arbetsperiod på 30 dagar medan 3 familjer blev intervjuade om en arbetsperiod på 60 dagar Skillnad i längd?	En förbättrad kommunikation, förbättrat föräldraskap, en optimistisk syn på framtiden, tidslängden som den professionella spenderade med familjen, förtroendet för att systemet mötte familjernas behov, utarbetande av ett ”passligt beteende”, utarbetande av kontroll över arga känslor samt jämlikt stöd till föräldrarna var det som poängterades. Relationen till den professionella ansågs även som det viktigaste. Samarbetet ansågs som effektivt eller mycket effektivt.

<p>4.Measuring Client Engagement From the Client's Perspective in Non-voluntary Child Protective Services</p>	<p>Yatchmenoff, Diane. 2005 SAGE Journals</p>	<p>Både litteraturstudie och intervjuer gjorda med de professionella och klienterna inom barnskyddet</p>	<p>Att mäta klienternas insatser i ofrivilligt barnskyddsarbete ur klienternas - barnfamiljernas synvinkel</p>	<p>Samarbete, engagemang och delaktighet från familjens sida poängteras för att arbetet skall lyckas, att vara färdig för förändringar viktigt för föräldrarnas engagemang och delaktighet. Det kan även uppkomma en viss misstro gentemot de professionella som har att göra med att arbetet varit ofrivilligt. Dimensioner som slutligen framkom som avgörande var mottaglighet, en kombination av förväntan och investering, arbetsrelationen samt misstro från föräldrarnas sida.</p>
--	---	--	--	---

<p>5.From parental engagement to the engagement of social work services: discussing reductionist and democratic forms of partnership with families</p>	<p>Roose et al. 2012 (2013)</p> <p>Academic Search Elite</p>	<p>Litteraturstudie, diskussion över skillnaden mellan reducerande och demokratisk syn på partnerskap</p>	<p>Den professionellas syn på partnerskapet/förhållandet till familjer</p>	<p>Reducerande syn – baserar sig på tanken av en god medborgare/gott medborgarskap, denna syn på partnerskap handlar om vissa förväntningar på föräldrarna. Demokratisk syn – icke-delaktiga familjemedlemmar även av stor betydelse (barnen), denna form av partnerskap betonar även de andra familjemedlemmarnas betydelse ända som aktivt är med i arbetet.</p>
---	--	---	--	--

<p>6.Benefits of working in partnership: A model</p>	<p>Boydell, Leslie & Rugkåsa, Jorun 2007</p> <p>Academic Search Elite</p>	<p>Litteraturstudie, utarbetat en modell</p>	<p>Syftet var att studera de fördelar som partnerskap har för samarbete</p>	<p>Resultatet betonar att partnerskap bidrar till kontakter, lärande och agerande, kan förebygga ojämlikhet, leda till ett större nätverk, och att det lönar sig för det gemensamma bästa. Att förstärka partnerskapet har blivit en målsättning, det förstärker förtroendet och ökar möjligheterna för att uppnå målsättningarna</p>
---	---	--	---	---

<p>7.Childrens and Families Involvement in Social Work Desicion Making</p>	<p>Gallagher et al. 2013 Academic Search Elite</p>	<p>Litteraturstudie</p>	<p>Syftet var att studera barnens och föräldrarnas inkludering i beslutsfattandet i det sociala arbetet</p>	<p>Föräldrar inom barnskyddet upplever det sociala arbetet som stressigt och intimt, genom att inkludera alla parter inom barnskyddsarbete förebygger det problem i samtalet mellan föräldrar och barn. Det poängteras att familjen behöver få genomgående information om situationen, de professionella uppgift är att bemöta föräldrar med respekt samt ha en vilja att lyssna på deras synpunkt på problemet. Även att förbereda och stöda familjen, samt deras strävan till självständighet och medling är viktigt</p>
<p>8.Child Welfare Worker Perception of the Implementation of Family Centered Practice</p>	<p>Michalopoulos et al. 2012 SAGE Journals</p>	<p>Kvalitativ metod, Intervjuer</p>	<p>Syftet var att studera de professionellas synpunkt på familjecentrerat arbete inom</p>	<p>Det är utmanande att tillämpa familjecentrerat arbete trots att tanken är god. Att få familjen mer</p>

			barnskyddet	aktivt med i planeringen och i själva processen är viktigt att sträva efter, men det är svårt att få alla engagerade i familjen och utmanande för de professionella att kunna ge av sin tid för familjerna. Det administrativa arbetet samt tidtabellen gör att de professionella inte hinner engagera sig i familjen så mycket som de borde. Bristen på resurser är ett hinder för att kunna lyckas med det familjecentrerade arbetet
9.Parent– Professional Partnerships: Bridging the Disparate Worlds of Children, Families and Professionals	Betz, Cecily. 2006 Science Direct	Litteraturstudie, baserat på tidigare forskning i ämnet	Studera partnerskapet mellan föräldrar och professionella inom vården.	Genom att nå till familjer och utveckla partnerskap, kan det leda till nya möjligheter i samarbetet. Öppen kommunikation, ömsesidig respekt och tillit, fördelat beslutsfattande

				<p> samt föräldrars självbestämmande rätt – empowerment avgörande </p>
<p> 10. Patients' perspectives on person-centred participation in healthcare: A framework analysis </p>	<p> Thórarinsdóttir, Kristín & Kristjánsson, Kristján. 2014 Academic Search Elite </p>	<p> Litteratur-studie som baserar sig på 60 kvalitativa studier (intervjuer etc.) </p>	<p> Kritiskt analysera individcentrerad delaktighet inom hälsovården, påverkar partnerskap. </p>	<p> Patienters känsla av delaktighet baserar sig på deras erfarenheter, värderingar, preferenser och behov, där respekt och jämlikhet utgör det centrala </p>

BILAGA 3

Exempel på hur jag gått tillväga i analysen.

Artikel	Författare Årtal	Nyckelord/Keywords	1) Temaområde 2) Kategori(er)
1. Social work the 'art of relationship': parents' perspectives on an intensive family support project	Mason, Claire. 2012	family support, partnership, relationship-based practice (familjestöd, partnerskap, relationsbaserat arbete)	1)Föräldrars perspektiv på delaktighet inom familjearbete 2) Bemötande och kommunikation, Arbete och kompetens
2. Engagement in Child Protective Services: Parent perceptions on worker skills	Schreiber et al. 2013	Child welfare Child protection Client engagement Parent engagement Qualitative Investigation (barnskydd, klient engagemang, föräldrarnas engagemang, kvalitativ undersökning)	1)Föräldrars perspektiv på delaktighet inom familjearbete 2) Bemötande och kommunikation, Arbete och kompetens (professionellas perspektiv)
3. Intensive Family Preservation Services: The Perceptions of	Kauffman, Frank. 2007	Qualitative study Family preservation Family functioning	1)Föräldrars perspektiv på delaktighet inom

Client Families		<p>Perceptions</p> <p>Family dynamics</p> <p>(Kvalitativ studie, bevarande av familjen, familjefunktionering, uppfattningar, familjedynamik)</p>	<p>familjearbete</p> <p>2) Arbete och kompetens</p>
4. Measuring Client Engagement From the Client's Perspective in Nonvoluntary Child Protective Services	Yatchmenoff, Diane. 2005	<p>Client engagement, Child abuse, Child protective services, Measurement, Social casework</p> <p>(klient engagemang, barnmisshandel, barnskydd, mätning, socialt case-arbete)</p>	<p>1)Föräldrars perspektiv på delaktighet inom familjearbete</p> <p>2) Bemötande och kommunikation</p>
5. From parental engagement to the engagement of social work services: discussing reductionist and democratic forms of partnership with families	Roose et al. 2012 (2013)	<p>Child poverty, Child welfare, Family support, Parenting/parenthood, Partnership/empowerment</p> <p>(barnfattigdom, barnskydd, familjestöd, föräldraskap, partnerskap/empowerment)</p>	<p>1)Den professionellas perspektiv på delaktighet och partnerskap</p> <p>2) Bemötande och kommunikation</p>

6. Benefits of working in partnership: A model	Boydell, Leslie & Rugkåsa Jorun 2007	Partnership, Health inequalities, Benefits (partnerskap, ojämlikheter i hälsa, fördelar)	1) Den professionellas perspektiv på delaktighet och partnerskap 2) Bemötande och kommunikation, Arbete och kompetens
7. Childrens and Families Involvement in Social Work Desicion Making	Gallagher et al. 2013	Children and families, Decision making, Participation, Relationships, Social work, User involvement (Barn och familjer, beslutsfattande, delaktighet, relationer, socialt arbete, användarens delaktighet?)	1) Den professionellas perspektiv på delaktighet och partnerskap 2) Bemötande och kommunikation (både föräldrarnas och professionellas perspektiv), Arbete och kompetens
8. Child Welfare Worker Perception of the Implementation of Family-Centered Practice	Michalopoulos et al. 2012	Family-centered practice, Child welfare, Worker perceptions (Familjecentrerat arbete, barnskydd, professionellas	1) Den professionellas perspektiv på delaktighet och partnerskap 2) Arbete och

		perspektiv)	kompetens
9. Parent-Professional Partnerships: Bridging the Disparate Worlds of Children, Families and Professionals	Betz, Cecily. 2006	Parent-professional partnerships, Nursing (partnerskap mellan förälder och professionell, vård)	1) Den professionellas perspektiv på delaktighet och partnerskap 2) Bemötande och kommunikation, Arbete och kompetens
10. Patients' perspectives on person-centred participation in healthcare: A framework analysis	Thórarinsdóttir, Kristín & Kristjánsson, Kristían. 2014	Framework analysis, Partnership, Patient participation, Person-centred care, Qualitative research, Shared decision-making (analys på referensram, partnerskap, patient-delaktighet, individcentrerad vård, kvalitativ undersökning, delat beslutsfattande)	1) Den professionellas perspektiv på delaktighet och partnerskap 2) Bemötande och kommunikation (både föräldrarnas och professionellas perspektiv), Arbete och kompetens

